Vhodno-izhodne naprave (VIN)

Predavanja

9. Programiranje in povezovanje V/I naprav

Robert Rozman rozman@fri.uni-lj.si

Tekoča obvestila

Vsebina

Uvod

1. V/I sistem: naprave in prenosne poti
   1. Programski prenosi V/I (ang. Programmed I/O – „PIO“)
   2. Neposreden dostop do pomnilnika (ang. Direct Memory Access – DMA)
   3. Krmilniki V/I naprav
2. Prekinitve, izjeme, pasti
3. Komunikacija: računalnik <-> V/I naprave

Uvod

- Vhodno/izhodni sistem (V/I sistem) sestavljajo
  - V/I naprave
    - Uporaba: vhod, izhod, zunanji pomnilniki
    - Povezava: Okolje - V/I naprava - računalnik (pomnilnik)
    - Hitrost, zmogljivost, pasovna širina: največja hitrost (b/s) s katero se prenašajo podatki
  - Prenosne poti: vodilo, točka-v-točko („P2P“)
  - Krmilniki V/I naprav

Izvajanje V/I operacij

- Programski vhod/izhod
  - Spraševanje („Polling“), prekinitve („Interrupts)
- DMA: Neposreden dostop do pomniln.

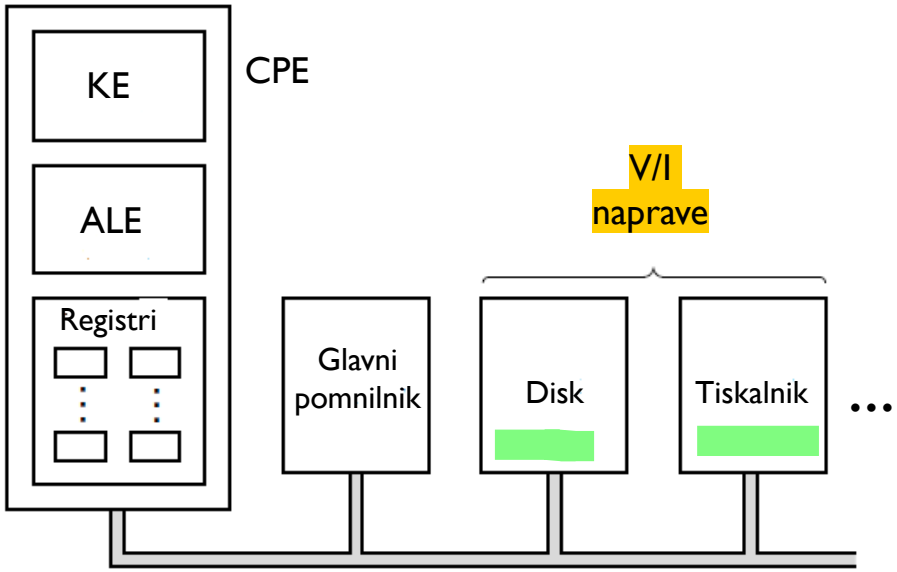

9.1 V/I naprave, prenosi in krmilniki

- Von Neumannov računalnik - organizacija s CPE in V/I napravami, kjer upoštevamo:
  - V/I naprave za **pretvarjanje informacij** iz ene oblike v drugo
    - **Okolje <-> digitalni signali** (tipkovnica, miška, zaslon, tiskalnik . . .).
  - V/I naprave za **shranjevanje informacij**
    - **pomožni pomnilniki** (trdi disk, SSD, magnetni trak, DVD . . .)

- Način delovanja V/I sistema
  - Zgradba enostavnega računalnika

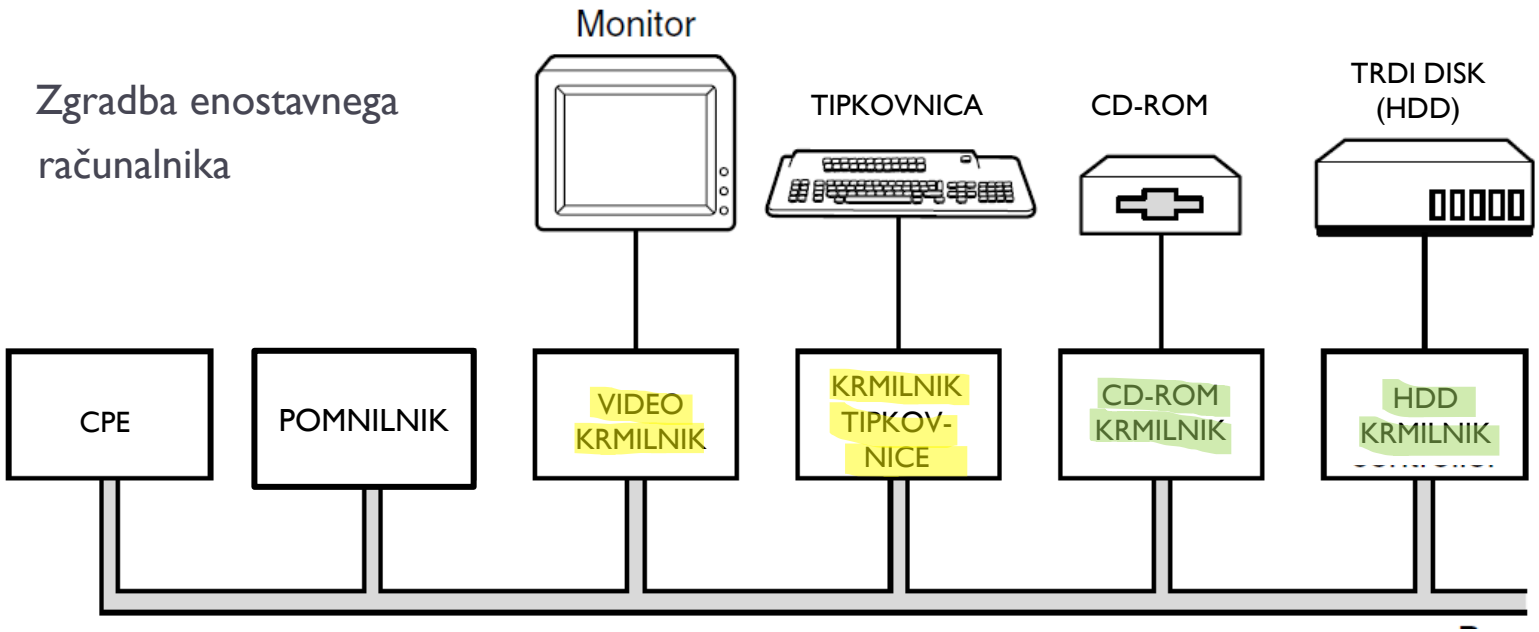

9.1.1 Programski prenosi V/I (ang. programmed I/O-PIO)

- Prenos med CPE in v/I napravo je realiziran z ustreznim zaporedjem ukazov. Za prenos vsakega podatka je potrebno izvršiti več ukazov. **CPE izvaja program**, ki:
  - prične V/I operacijo,
  - nadzoruje njeno izvajanje,
  - prenaša podatke,
  - zaključi V/I operacijo.

- Operaciji, ki se uporabljata: branje iz V/I naprave in pisanje na V/I napravo

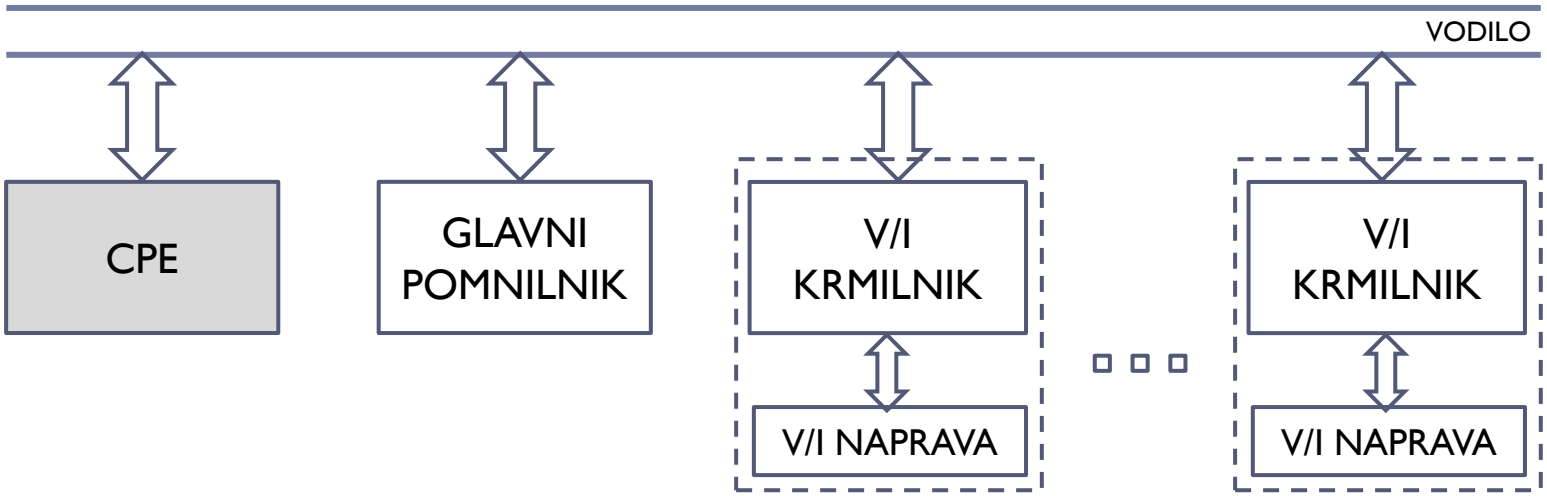

BRANJE iz V/I naprave preko V/I krmilnika

- Podatek se iz V/I naprave preko CPE zapiše v glavni pomnilnik

  V/I naprava → CPE → glavni pomnilnik

  (1) V/I enota ima shranjen podatek, ali ga pretvori iz ene oblike v drugo.
  Preko V/I krmilnika se podatek pošlje na vodilo.
  CPE sprejme podatek.

  (2) CPE shrani podatek v glavni pomnilnik.

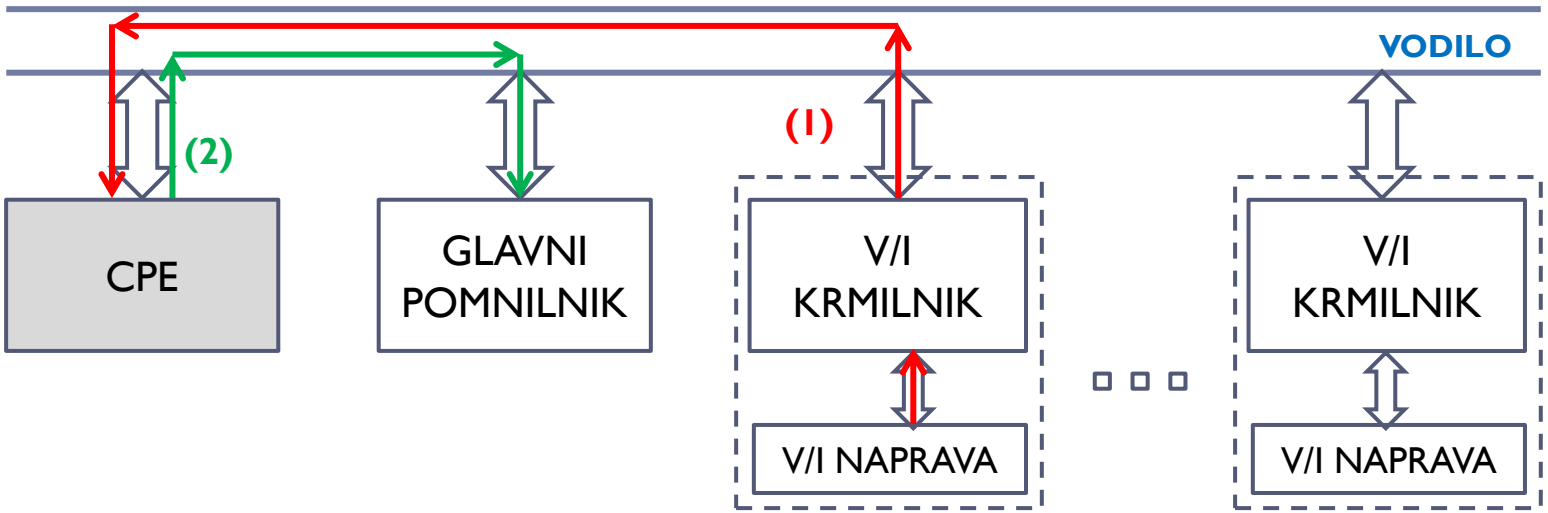

PISANJE v V/I napravo preko V/I krmilnika

- Podatek se iz glavnega pomnilnika preko CPE pošlje V/I napravi.

glavni pomnilnik → CPE → V/I naprava

(1) CPE prebere podatek iz glavnega pomnilnika.

(2) CPE pošlje podatek na vodilo.

V/I krmilnik sprejme podatek.

V/I naprava shrani podatek.

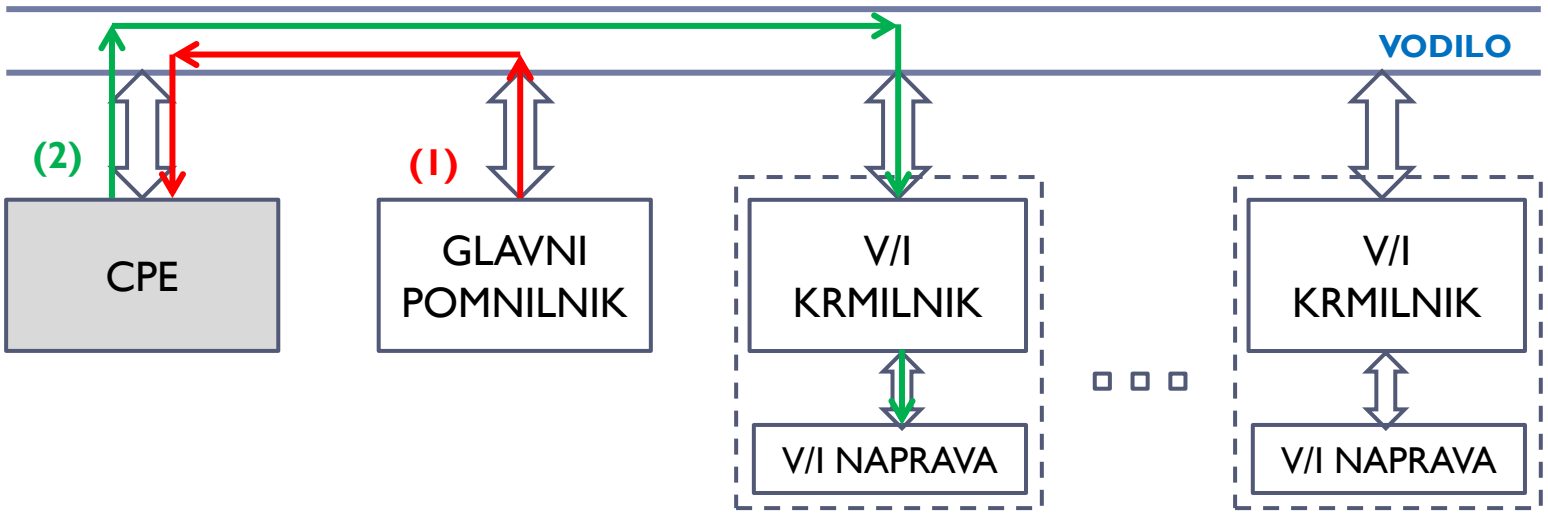

Ponazoritev programskega V/I prenosa (branje podatka iz V/I naprave)

- Prenos vsakega podatka zahteva obhod ene zanke.
- Programsko izpraševanje (ang. pooling) - preverjanje pripravljenosti naprave
- Postopek branja preverja:

  Ali je podatek pripravljen?
- Postopek pisanja se od branja razlikuje samo v preverjanju:

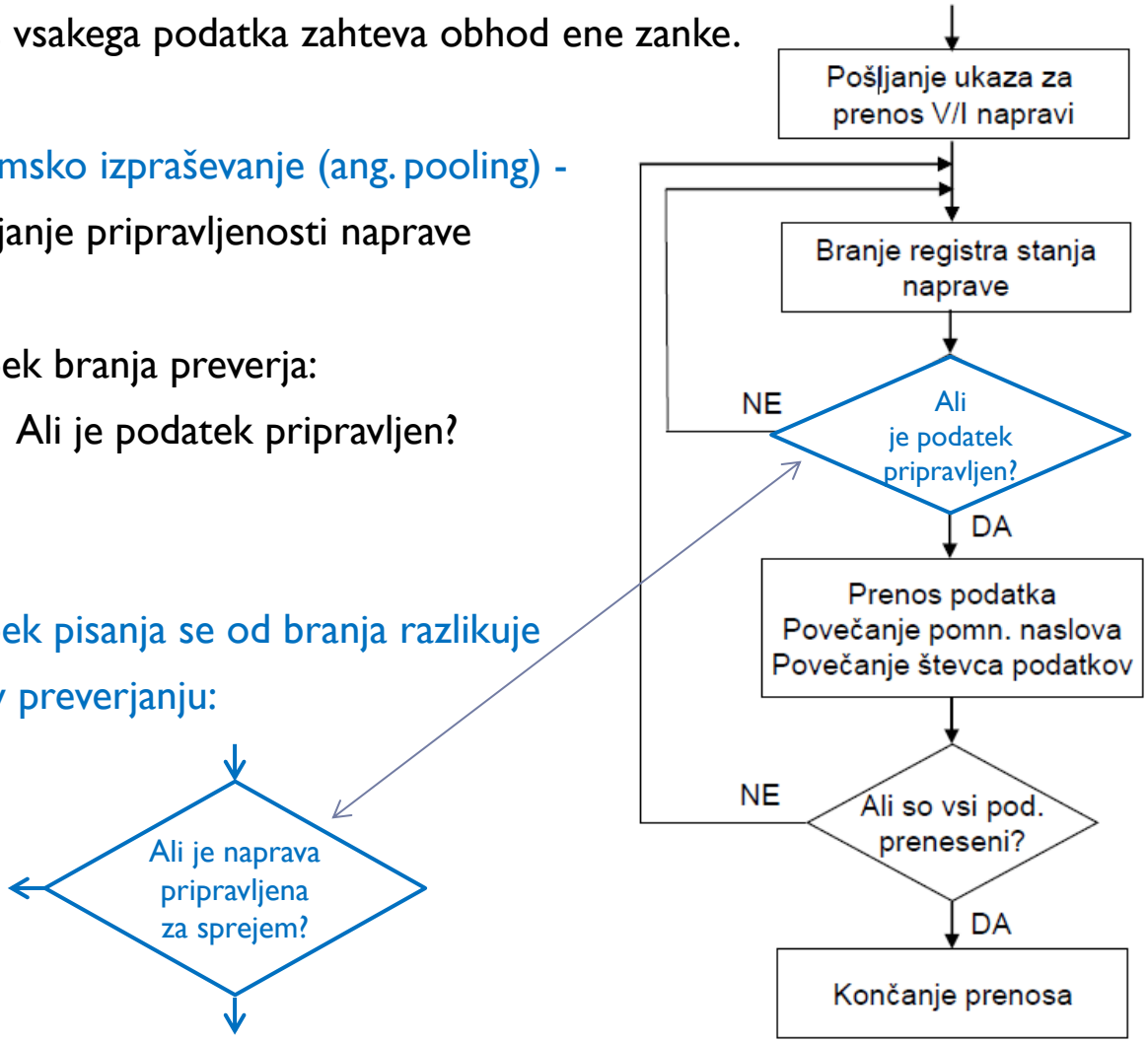

Ponazoritev programskega V/I prenosa (branje podatka iz V/I naprave)

- Uporaba prekinitev (ang. Interrupt driven IO)
  - Začetne nastavitve
  - Potem naprava sporoča potrebo po servisiranju

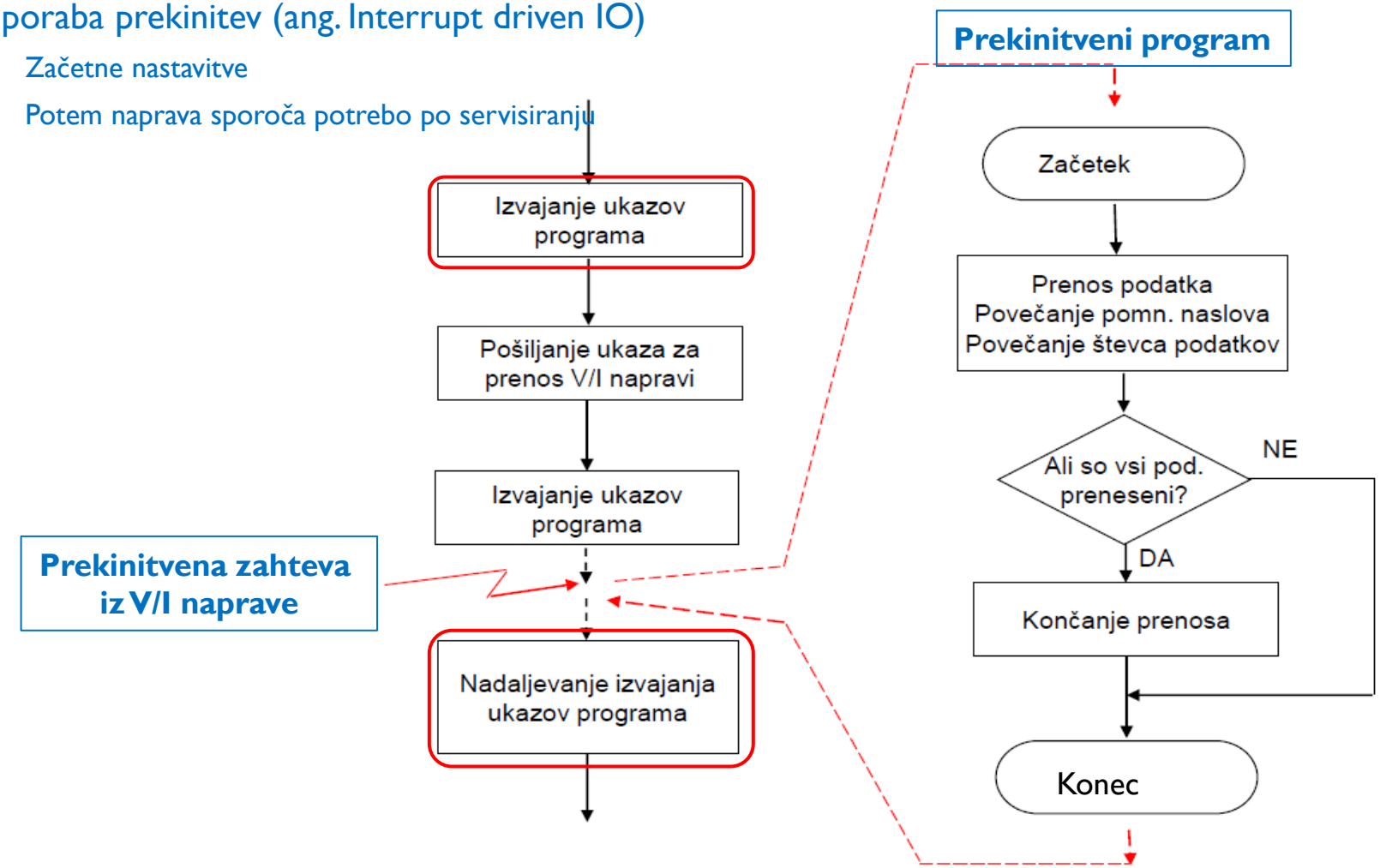

9.1.2 DMA prenos (ang. Direct Memory Access)

- DMA predstavlja aparaturno rešitev za **neposreden dostop do pomnilnika.**

- Izvedba prenosa:

  (a) V/I naprava ima vključena dva krmilnika (V/I krmilnik in DMA krmilnik)

  (b) V/I naprava ima vključen V/I krmilnik, ki ima vgrajen DMA krmilnik

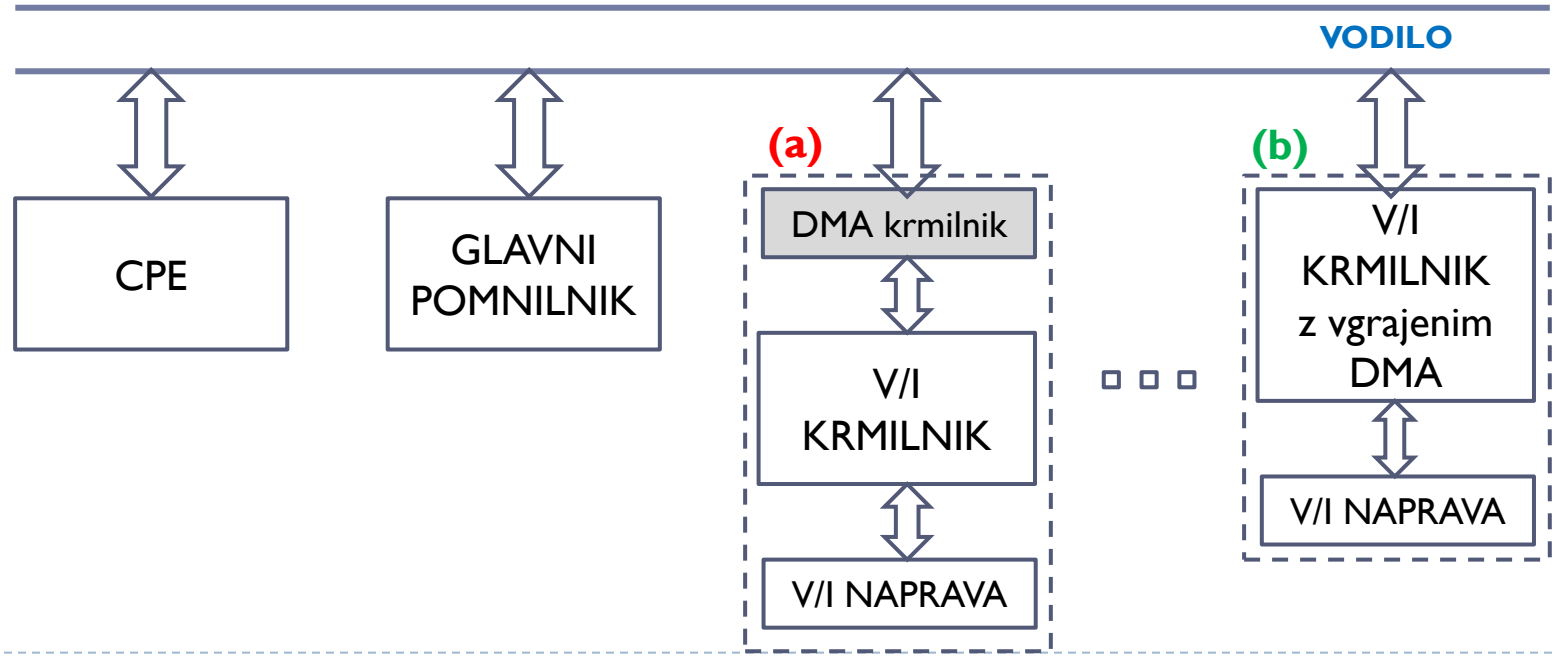

BRANJE iz V/I naprave z DMA krmilnikom

- Podatek se iz V/I naprave zapiše v glavni pomnilnik.

V/I naprava → glavni pomnilnik

  - V/I enota ima shranjen podatek, ali ga ga pretvori iz ene oblike v drugo.
  - Preko V/I krmilnika in DMA krmilnika se podatek pošlje na vodilo.
  - Podatek se shrani v glavni pomnilnik.

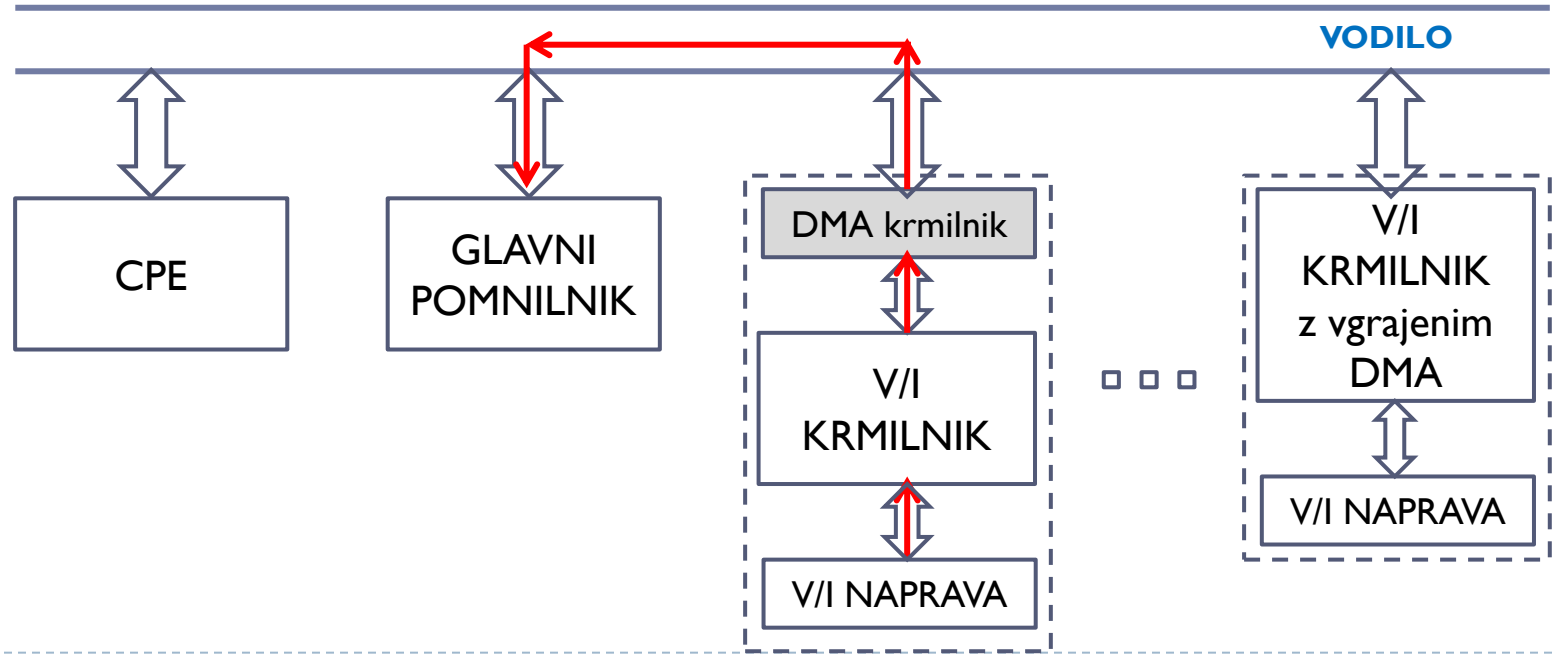

PISANJE v V/I napravo z DMA krmilnikom

- Podatek se iz glavnega pomnilnika pošlje V/I napravi.

  glavni pomnilnik → V/I naprava

  - Iz glavnega pomnilnika se pošlje podatek na vodilo.
  - DMA krmilnik sprejme in posreduje podatek V/I krmilniku.
  - V/I naprava shrani podatek.

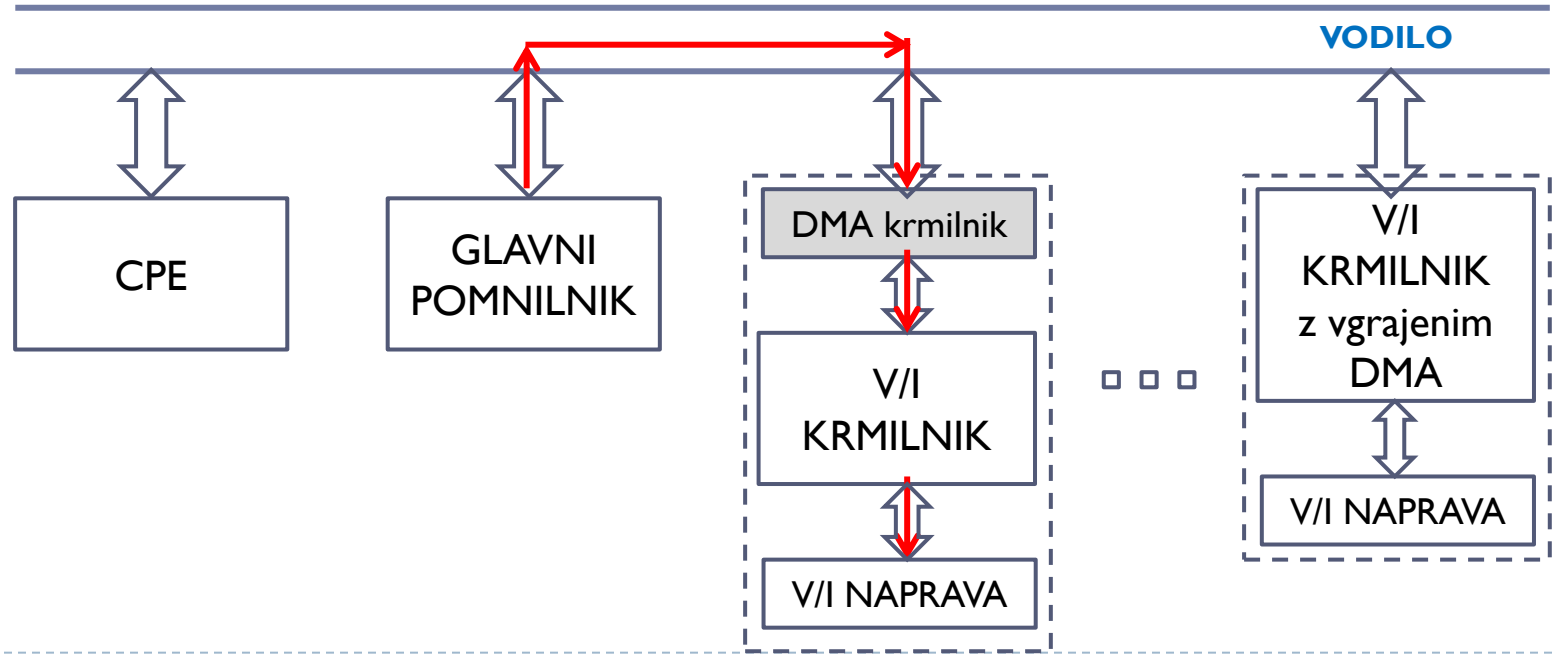

Povzetek DMA (Direct Memory Access)

- DMA omogoča **hiter prenos** velike količine podatkov.

- Podatki se med V/I napravo in pomnilnikom prenašajo **direktno, brez CPE**, če
  - obstaja povezava med krmilnikom V/I naprave in glavnim pomnilnikom in
  - obstaja krmilnik V/I naprav, ki ga imenujemo DMA krmilnik.
- DMA krmilnik:
  - tvori pomnilne naslove in kontrolne signale za dostop do pomnilnika,
  - šteje prenesene besede,
  - izvrši prenos, ko je podatek pripravljen,
  - obvesti CPE o zaključku V/I operacije (običajno s prekinitvijo).
- CPE izvede naslednje operacije:
  - v DMA krmilnik vpiše začetni naslov polja v glavnem pomnilniku.
  - v števni register DMA krmilnika vpiše število besed, ki se prenesejo.
  - v DMA krmilnik vpiše vrednosti za način delovanja in operacije, ki se izvedejo.
  - v DMA krmilnik pošlje ukaz za začetek izvajanja prenosa.
  - preveri ali je bila operacija uspešno izvedena, ko DMA krmilnik pošlje potrditev.

9.1.3 Krmilniki V/I naprav

- Vsaka V/I naprava je priključena preko V/I krmilnika naprave.
- Gledano iz strani CPE je enostaven V/I krmilnik videti kot **določeno število namenskih registrov.**
- **Pisanje** v določen register (ukazni register) lahko sproži operacijo v V/I napravi (ukaz napravi).
- **Branje** iz določenega registra (statusni register) odraža stanje naprave po V/I operaciji (status naprave).
- **Prenos informacij** poteka z branjem iz določenega V/I registra ali s pisanjem v register V/I krmilnika (podatkovni register)
  - Krmilnik uravnava delovanje naprave glede na stanje bitov v registrih

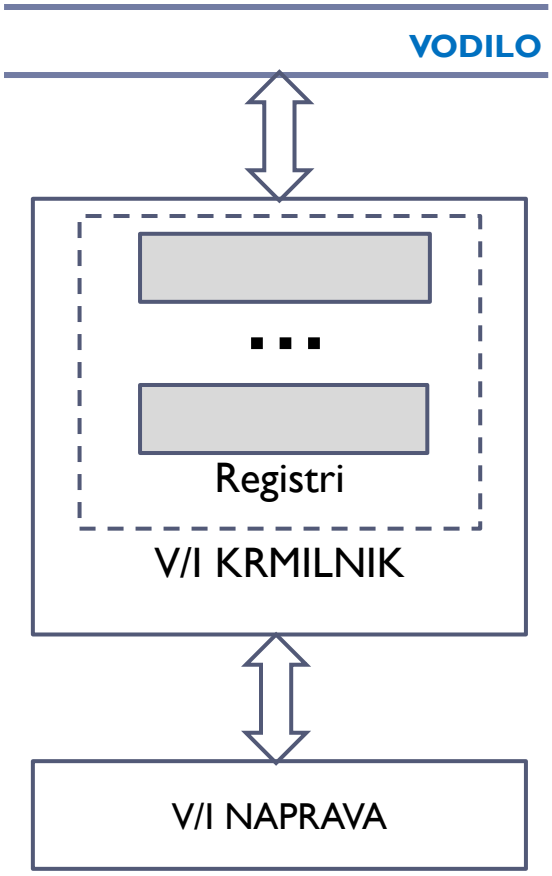

A. Interni (enostaven) V/I krmilnik - registri so dosegljivi z ukazi na dva načina:

1. Pomnilniško preslikani vhod/izhod

- Registri krmilnika V/I so pomnilniške lokacije glavnega pomnilnika.
- Del pomnilniškega naslovnega prostora je uporabljen za V/I naprave.
- Uporabljajo se standardni ukazi, ki imajo enega od operandov v pomnilniku.
- Naslovi V/I registrov - fizični naslovni prostor, ki se ne sme preslikati v predpomnilnik.
- Primer: Procesor ARM
  - Naslovni prostor:
    - Glavni pomnilnik: 0000_H – $CFFF_H$
    - Pomnilnik V/I: $D000_H$ – $FFFF_H$

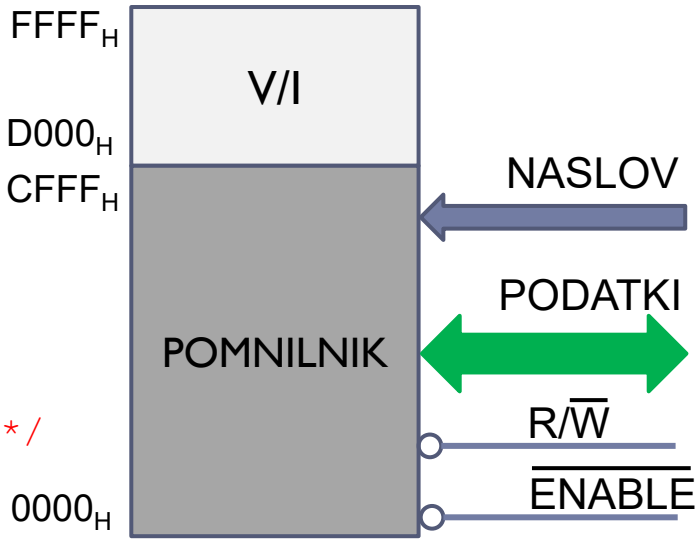


```
.equ AIC_BASE,    0xFFFFF000 /*naslov AIC */
.equ AIC_SMR17,   0x044 /*Odmiki registrov v AIC */
.equ AIC_SVR17,   0x0C4
.equ AIC_IECR,    0x120
.equ AIC_EOICR,   0x130
```

https://www.slideshare.net/DilumBandara/10-io-44759969

II. Ločen vhodno/izhodni naslovni prostor

- Registri krmilnika V/I so pomnilniške lokacije v ločenem naslovnem prostoru.
- Uporabljajo se posebni V/I ukazi.
- CPE aktivira posebne signale za dostop do V/I naprav (Read/Write, izbira, omogočanje).
- Primer: Procesorji INTEL

IN Read from a port
OUT Write to a port
INS/INSB Input string from port/Input byte string from port
INS/INSW Input string from port/Input word string from port
INS/INSD Input string from port/Input doubleword string from port
OUTS/OUTSB Output string to port/Output byte string to port
OUTS/OUTSW Output string to port/Output word string to port
OUTS/OUTSD Output string to port/Output doubleword string to port

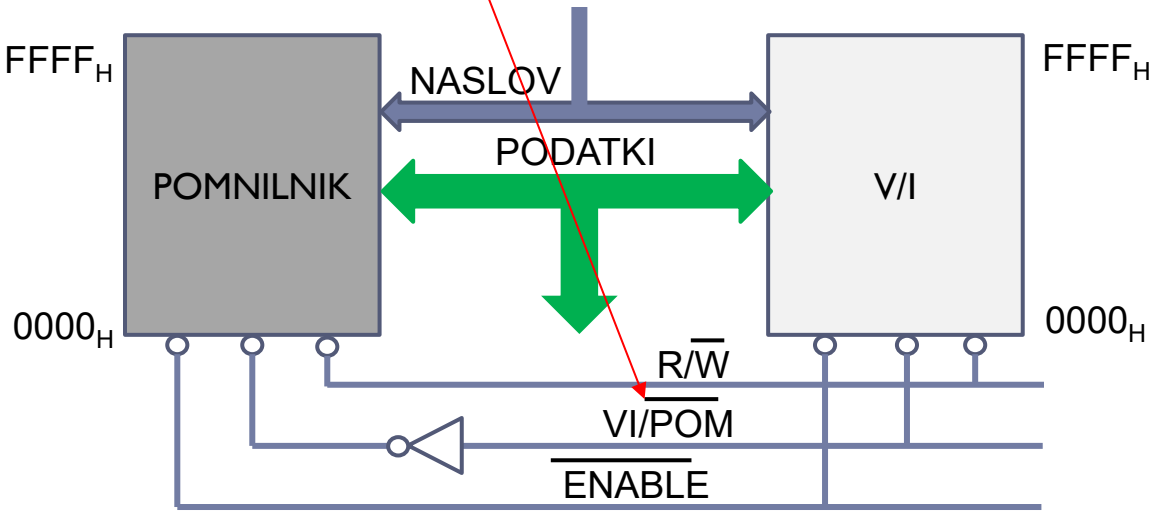

B. Zunanji (enostaven) V/I krmilnik - registri so dosegljivi s komunikacijo (npr. I2C, SPI, UART, …):

III. Posredno upravljanje (naslavljanje) preko komunikacijskih poti

- Registri so še vedno lahko dosegljivi v posebnem naslovnem prostoru
- Tipičen potek komunikacije za dostop do registrov:
  - Izbira (naslavljanje naprave)
  - Naslavljanje registra in
  - **izvedba** operacije (branje, pisanje)

I2C

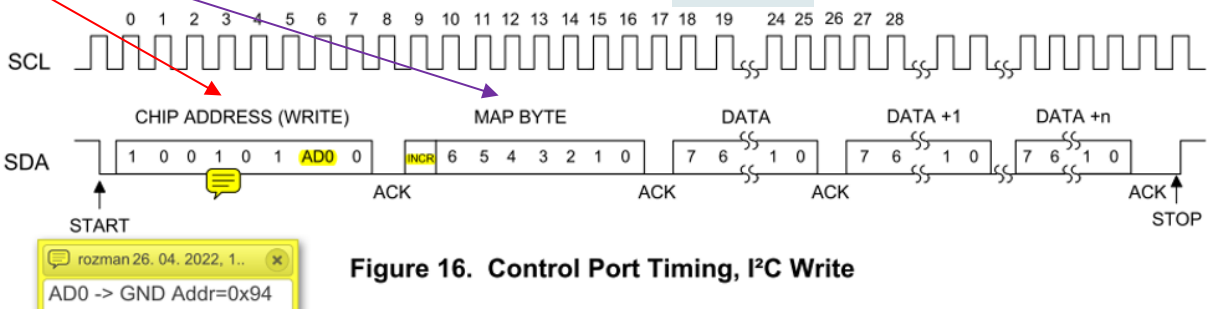

Figure 16. Control Port Timing, I²C Write

SPI

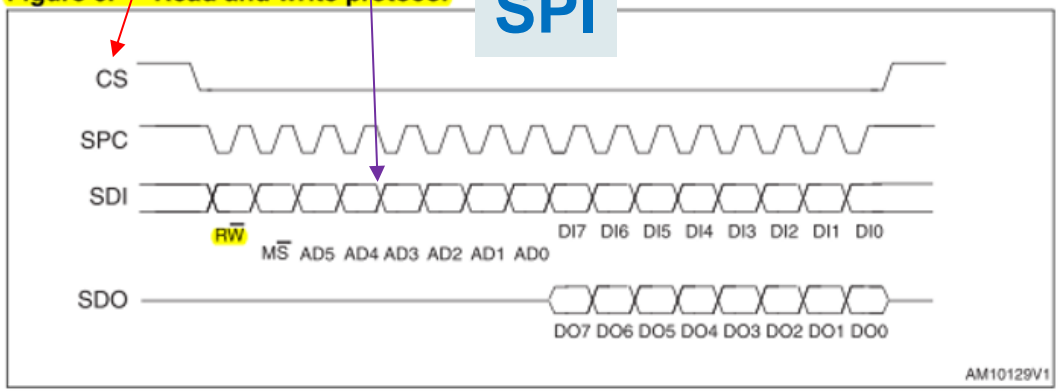

C. Naprednejši V/I krmilnik – posredni dostop do registrov ali višje nivojskih funkcij:

IV. Posredno upravljanje (naslavljanje) preko V/I procesorjev, mikrokrmilnikov

- Naslovi registrov krmilnikov so lahko v posebnem naslovnem prostoru, do katerega imajo dostop samo V/I procesorji, mikrokrmilniki
- Pogosto v novejših V/I napravah procesorji/krmilniki omogočajo tudi naprednejše, višjenivojske funkcije in lahko upravljamo napravo na tem nivoju.
  - Npr. končni avtomati, procesiranje podatkov, uporaba že naučenih modeli (odločitvena drevesa, plitke, globoke nevronske mreže in ostali koncepti s področja UI)

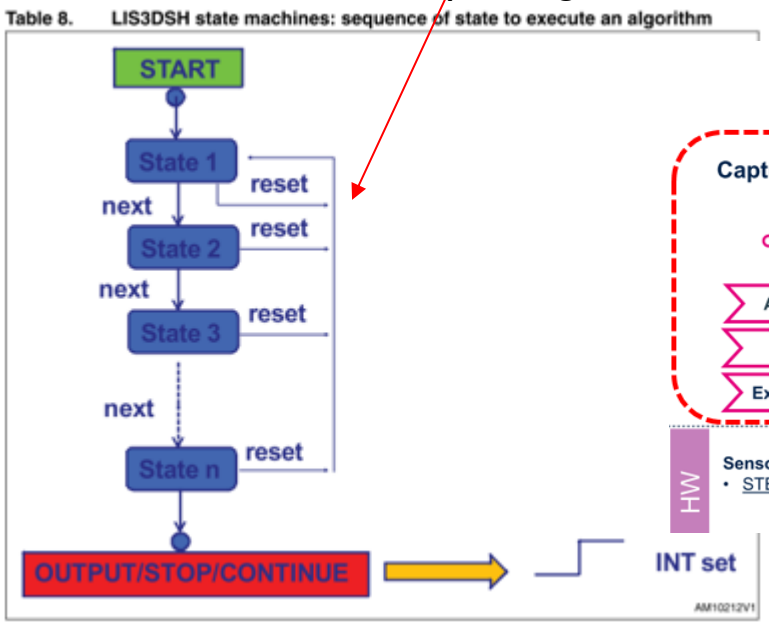

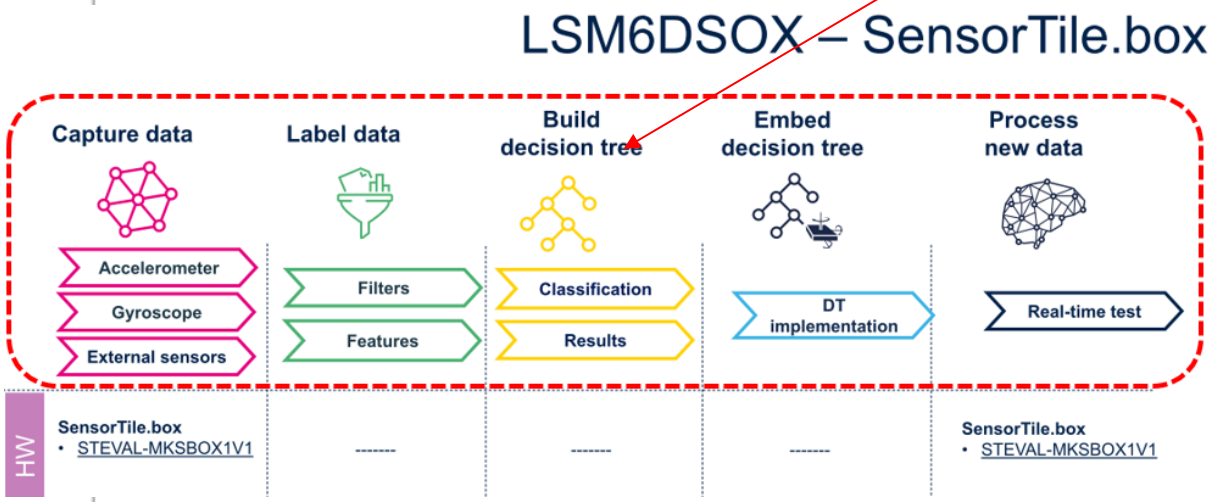

2. Prekinitve, pasti in izjeme

- **Prekinitev** (ang. interrupt) je zunanji dogodek, ki sproži PSP:
  - Kaj je prekinitev (ang. interrupt)?
  - Kdo sproži prekinitev?
  - Kdaj se CPE odzove na prekinitev?
  - Kako se izvede prekinitev?
  - Kaj je prekinitveni program?
  - Kaj je prioriteta prekinitev?
  - Kakšne rešitve obstajajo zanjo?

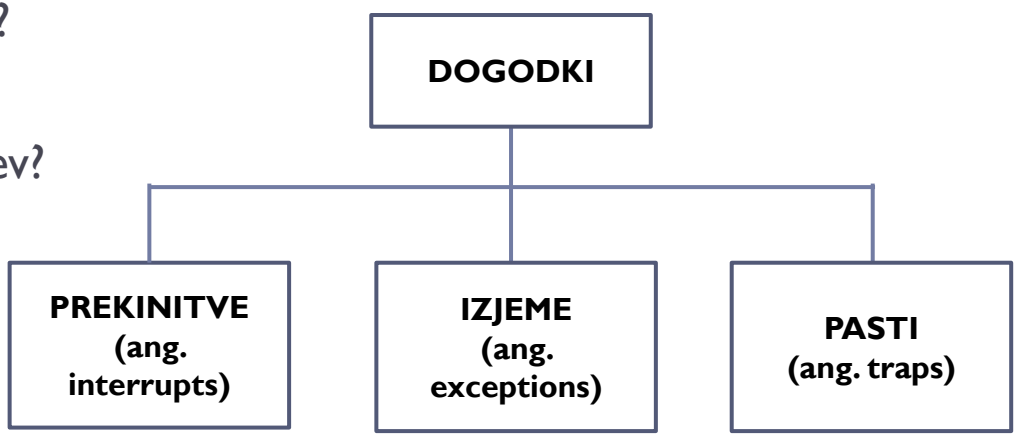

- **Izjema** (ang. exception) – prekinitev, ki se avtomatsko generira v procesorju (aritmetična operacija – prekoračitev velikosti podatka ('overflow'), deljenje z 0, …).

- **Past** (ang. trap) je prekinitev, ki jo zahteva CPE ob posebnem dogodku ali na zahtevo programerja (ukazni dekoder zazna nepoznani ukaz, določena stran s podatki ni v fizičnem pomnilniku in CPE mora dostaviti podatke iz virtualnega pomnilnika, …).

Prekinitev

- označuje **dogodek**, ki povzroči prenehanje izvajanja tekočega programa. Prične se izvajati drug program – **prekinitveni servisni program**.
- je **signal**, ki se pošlje procesorju, da se **prekine trenutni proces**. Lahko ga generira strojna naprava ali programska oprema.
- Potencialni izvori prekinitev in izvedba (shema desno)

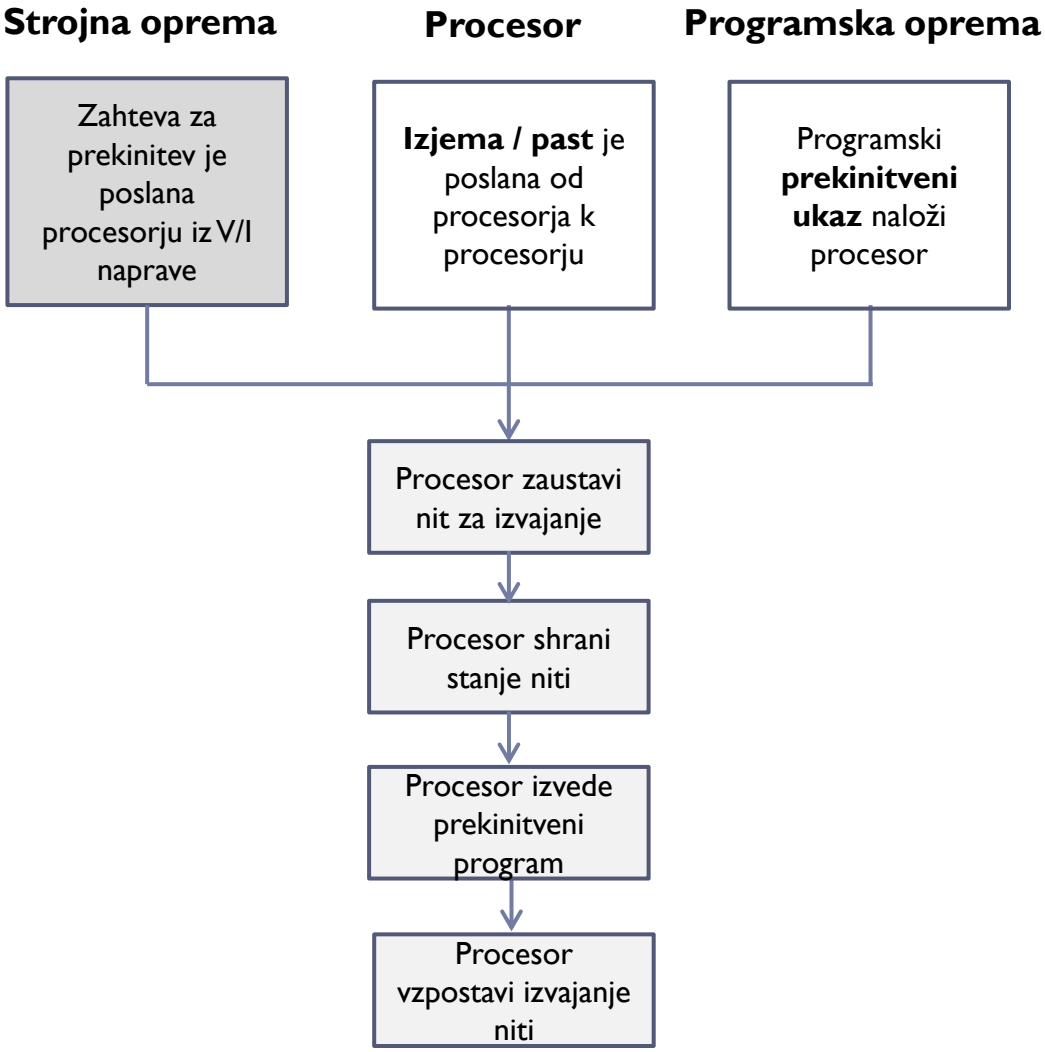

- **Prioriteta –** pomemben je vrstni red obravnave zahtev
  - Procesor ima več prekinitvenih vhodov in je nanj povezanih več V/I naprav.
  - Prioriteta določa **vrstni red zahtev**, če je istočasno prisotnih več zahtev.
  - Vgnezdene prekinitve – zahteva z višjo prioriteto lahko prekine izvedbo prekinitvenega programa naprave z nižjo prioriteto.
  - Hitrejše V/I naprave (trdi disk) imajo višjo prioriteto kot počasnejše (tipkovnica).

  - **Prekinitveni krmilnik** ima modul za določanje prioritete (**prioritetni kodirnik**) pri izvedbi prekinitev, če ima CPE en sam bit za omogočanje prekinitev..

  - Primer: 4-bitni prioritetni kodirnik
    - D_0 - najnižja prioriteta
    - V – veljaven indikator, ki je enak 1, če je en ali več vhodov enakih 1.

VHODI				IZHODI		
D_0	D_1	D_2	D_3	Y_1	Y_0	V
0	0	0	0	X	X	0
1	0	0	0	0	0	1
X	1	0	0	0	1	1
X	X	1	0	1	0	1
X	X	X	1	1	1	1

Izvedba prekinitve

- S prekinitvijo je CPE obveščena o spremembah, ko V/I naprava:
  - zahteva povezavo s CPE za izvedbo operacije.
  - konča določeno operacijo.

- Prekinitev je **asinhronska zahteva**, ki
  - ni povezana z nobenim ukazom.
  - ne prepreči izvedbe ukaza, ki se izvaja.

- CPE mora imeti **vgrajen prekinitveni mehanizem** za:
  - identifikacijo V/I naprave, ki je sprožila prekinitev.
  - izvedbo prioritete V/I naprav.

V/I naprava zahteva prekinitev

Branje iz V/I naprave poteka v naslednjih korakih:

- CPE pošlje napravi ukaz za prenos.
- CPE nadaljuje z izvajanjem programa.
- Ko je naprava pripravljena, pošlje v CPE zahtevo za prekinitev.
- Vključi se prekinitveni program za branje podatkov iz V/I naprave.
- CPE nadaljuje z izvajanjem programa.

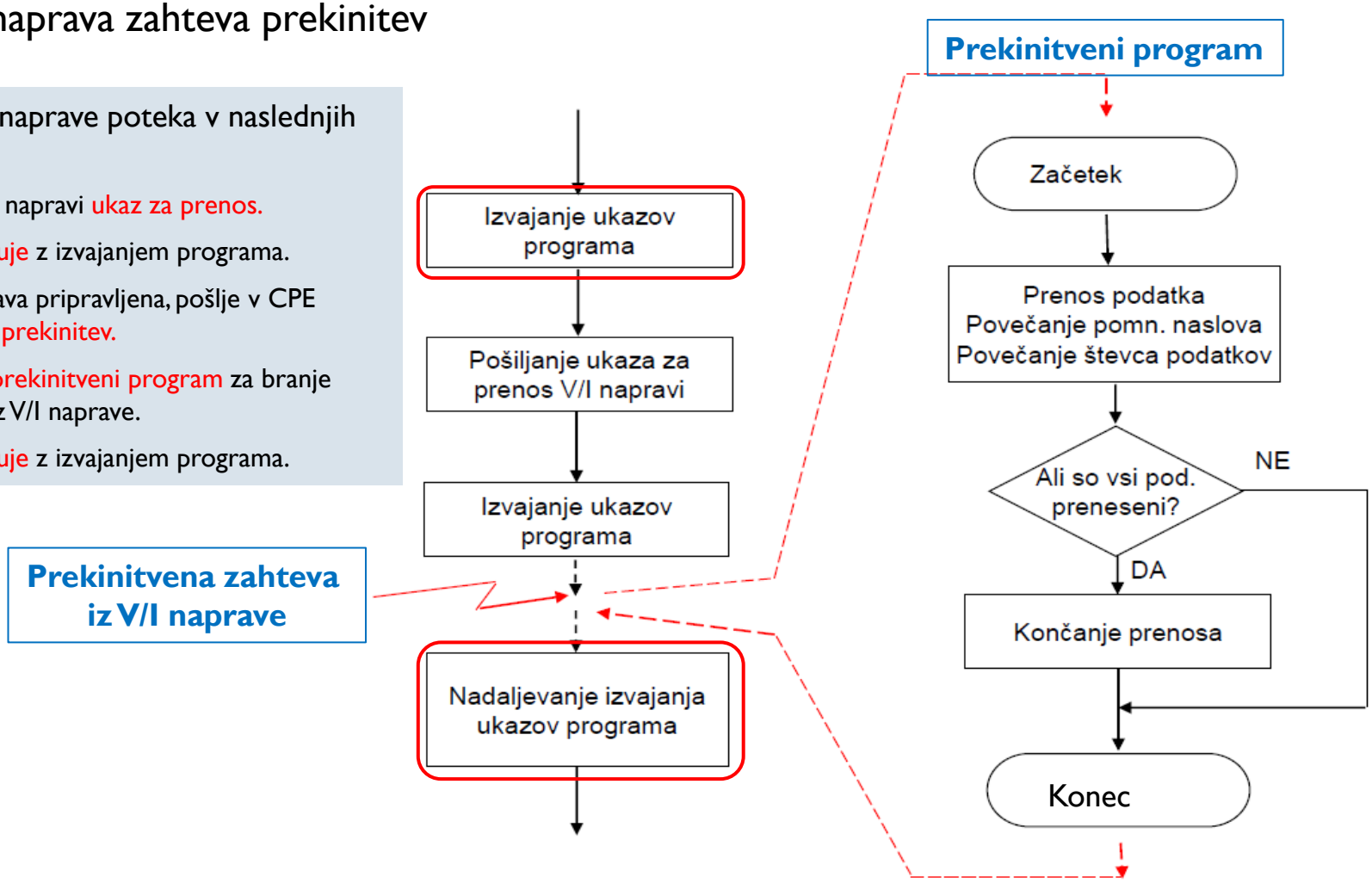

FRI-SMS: Prekinitveni krmilnik AIC (Advanced Interrupt Controller)

- Enostavna vektorska tabela
- Specifični vektorji v AIC

Prekinite v / Izjema	Način delovanja	Vektor
Reset	svc	0x00000000
Undefined Inst.	und	0x00000004
SWI	svc	0x00000008
Prefetch Abort	abt	0x0000000C
Data Abort	abt	0x00000010
Reserved		0x00000014
IRQ	irq	0x00000018
FIQ	fiq	0x0000001C

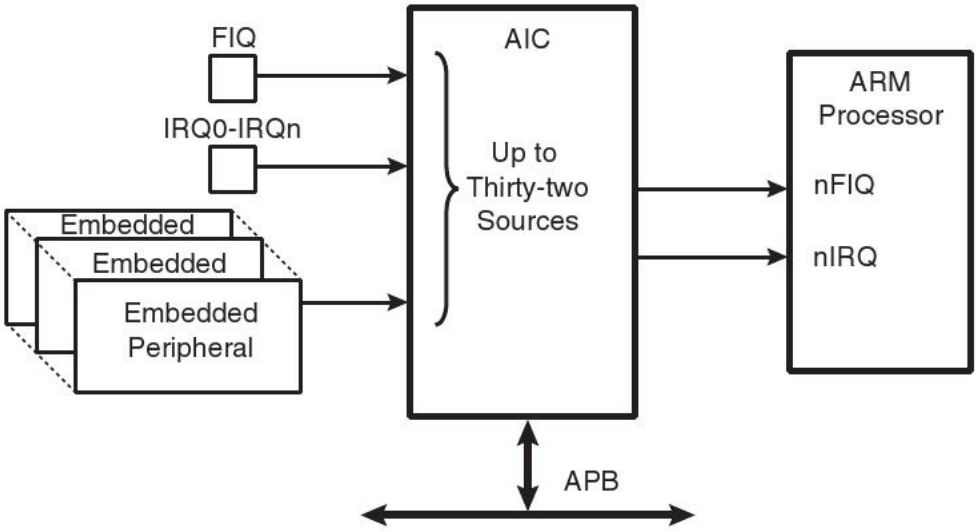

ARM: Prekinitveni krmilnik NVIC (Nested Vectored Interrupt Controller)

- Razširjena vektorska tabela
- Enostavnejša uporaba

HAL_NVIC_SetPriority(EXTI0_IRQn, 1, 2);
HAL_NVIC_EnableIRQ(EXTI0_IRQn);

Core/Startup/startup_stm32f407xx.s:

```
g_pfnVectors:
.word _estack
.word Reset_Handler
.word NMI_Handler
.word HardFault_Handler
.word MemManage_Handler
.word BusFault_Handler
.word UsageFault_Handler
…
.word FLASH_IRQHandler
.word RCC_IRQHandler
.word EXTI0_IRQHandler
.word EXTI1_IRQHandler
.word EXTI2_IRQHandler
…
.word TIM3_IRQHandler
```

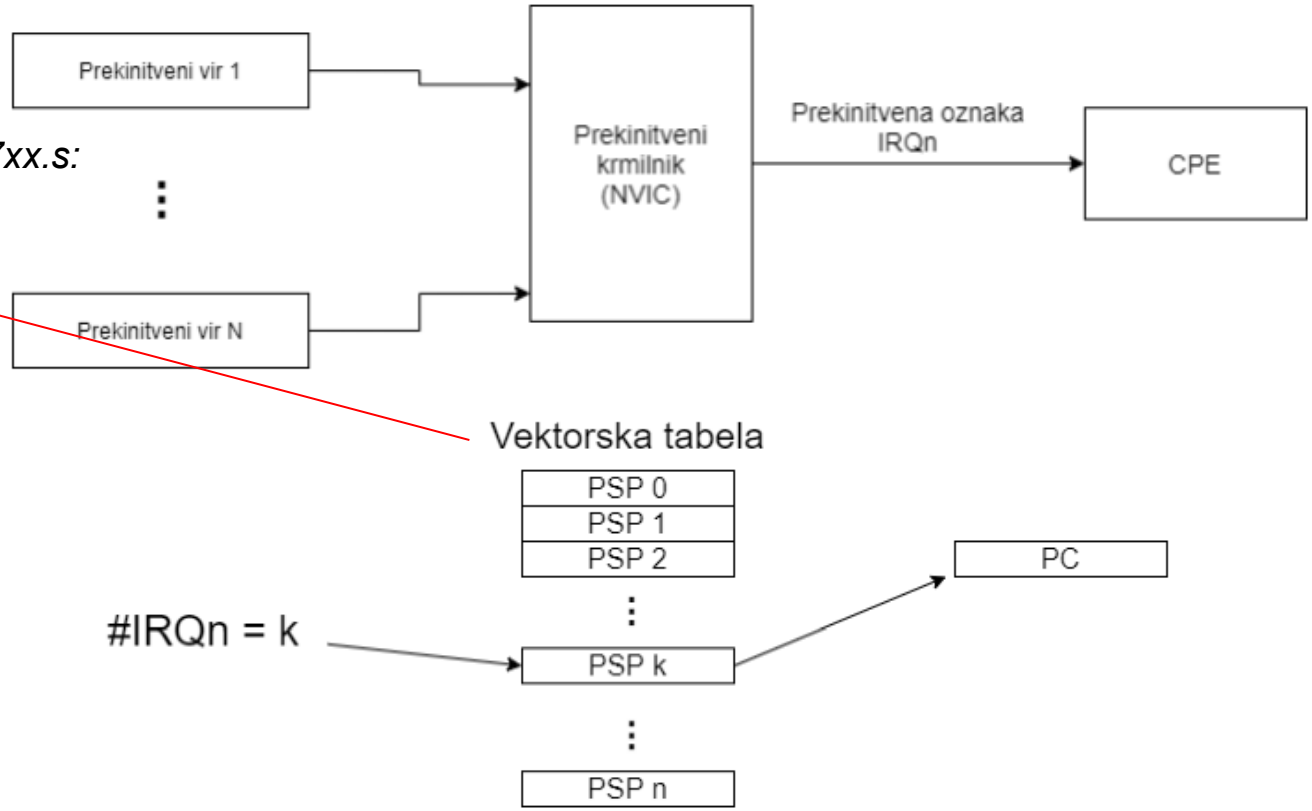

Vir: ORS - Bulić

STM32H(F) Prekinitveni vektorji

Table 143. NVIC[1]

Signal	Priority	NVIC position	Acronym	Description	Address offset
-	-	-	-	Reserved	0x0000 0000
-	-3	-	Reset	Reset	0x0000 0004
-	-2	-	NMI	Non maskable interrupt. The RCC Clock Security System (CSS) is linked to the NMI vector.	0x0000 0008
-	-1	-	HardFault	All classes of fault	0x0000 000C
-	0	-	MemManage	Memory management	0x0000 0010
-	1	-	BusFault	Prefetch fault, memory access fault	0x0000 0014
-	2	-	UsageFault	Undefined instruction or illegal state	0x0000 0018
-	-	-	-	Reserved	0x0000 001C-0x0000 002B
-	3	-	SVCall	System service call via SWI instruction	0x0000 002C
-	4	-	DebugMonitor	Debug monitor	0x0000 0030
-	-	-	-	Reserved	0x0000 0034
-	5	-	PendSV	Pendable request for system service	0x0000 0038
-	6	-	SysTick	System tick timer	0x0000 003C
wwdg1_it	7	0	WWDG1	Window Watchdog interrupt	0x0000 0040
exti_pwr_pvd_wkup	8	1	PVD_PVM	PVD through EXTI line detection interrupt	0x0000 0044
exti_tamp_rtc_wkup	9	2	RTC_TAMP_STAMP_CSS_LSE	RTC tamper, timestamp	0x0000 0048
lsecss_rcc_it				CSS LSE	
exti_wkup_rtc_wkup	10	3	RTC_WKUP	RTC Wakeup interrupt through the EXTI line	0x0000 004C
flash_it	11	4	FLASH	Flash memory global interrupt	0x0000 0050
rcc_it	12	5	RCC	RCC global interrupt	0x0000 0054
exti_exti0_wkup	13	6	EXTI0	EXTI Line 0 interrupt	0x0000 0058
exti_exti1_wkup	14	7	EXTI1	EXTI Line 1 interrupt	0x0000 005C
exti_exti2_wkup	15	8	EXTI2	EXTI Line 2 interrupt	0x0000 0060

Table 143. NVIC[1] (continued)

Signal	Priority	NVIC position	Acronym	Description	Address offset
exti_exti3_wkup	16	9	EXTI3	EXTI Line 3interrupt	0x0000 0064
exti_exti4_wkup	17	10	EXTI4	EXTI Line 4interrupt	0x0000 0068
dma1_it0	18	11	DMA_STR0	DMA1 Stream0 global interrupt	0x0000 006C
dma1_it1	19	12	DMA_STR1	DMA1 Stream1 global interrupt	0x0000 0070
dma1_it2	20	13	DMA_STR2	DMA1 Stream2 global interrupt	0x0000 0074
dma1_it3	21	14	DMA_STR3	DMA1 Stream3 global interrupt	0x0000 0078
dma1_it4	22	15	DMA_STR4	DMA1 Stream4 global interrupt	0x0000 007C
dma1_it5	23	16	DMA_STR5	DMA1 Stream5 global interrupt	0x0000 0080
dma1_it6	24	17	DMA_STR6	DMA1 Stream6 global interrupt	0x0000 0084
adc1_it	25	18	ADC1_2	ADC1 and ADC2 global interrupt	0x0000 0088
adc2_it					
ttfdcan_intr0_it	26	19	FDCAN1_IT0	FDCAN1 Interrupt 0	0x0000 008C
fdcan_intr0_it	27	20	FDCAN2_IT0	FDCAN2 Interrupt 0	0x0000 0090
ttfdcan_intr1_it	28	21	FDCAN1_IT1	FDCAN1 Interrupt 1	0x0000 0094
fdcan_intr1_it	29	22	FDCAN2_IT1	FDCAN2 Interrupt 1	0x0000 0098
exti_exti5_wkup	30	23	EXTI9_5	EXTI Line[9:5] interrupts	0x 0000 009C
exti_exti6_wkup					
exti_exti7_wkup					
exti_exti8_wkup					
exti_exti9_wkup					
tim1_brk_it	31	24	TIM1_BRK	TIM1 break interrupt	0x0000 00A0
tim1_upd_it	32	25	TIM1_UP	TIM1 update interrupt	0x0000 00A4
tim1_trg_it	33	26	TIM1_TRG_COM	TIM1 trigger and commutation interrupts	0x0000 00A8
tim1_cc_it	34	27	TIM_CC	TIM1 capture / compare interrupt	0x0000 00AC
tim2_it	35	28	TIM2	TIM2 global interrupt	0x0000 00B0
tim3_it	36	29	TIM3	TIM3 global interrupt	0x0000 00B4
tim4_it	37	30	TIM4	TIM4 global interrupt	0x0000 00B8

STM32H(F) Prekinitveni vektorji

```
// Start of text section
.section .text
////////////////////////////////////////////////////////////////////////////////
// Vectors
////////////////////////////////////////////////////////////////////////////////
// Vector table start
// Add all other processor specific exceptions/interrupts in order here
.long    __StackTop                  // Top of the stack. from linker script
.long    _start +1                   // reset location, +1 for thumb mode
  .word  NMI_Handler
  .word  HardFault_Handler
  .word  MemManage_Handler
  .word  BusFault_Handler
  .word  UsageFault_Handler
  .word  0
  .word  0
  .word  0
  .word  0
  .word  SVC_Handler
  .word  DebugMon_Handler
  .word  0
  .word  PendSV_Handler
  .word  SysTick_Handler

  /* External Interrupts */
  .word     WWDG_IRQHandler                   /* Window WatchDog              */
  .word     PVD_IRQHandler                    /* PVD through EXTI Line detection */
  .word     TAMP_STAMP_IRQHandler             /* Tamper and TimeStamps through the EXTI line */
  .word     RTC_WKUP_IRQHandler               /* RTC Wakeup through the EXTI line */
```

3. Komunikacija z V/I napravami

- Komunikacija med CPE in V/I napravami je običajno serijska

- Zmogljivost sistema (ang. performance) – mera za njegovo primernost, uporabnost
  - **Zakasnitev** (ang. latency) – čas med oddajo zahtevka in odzivom sistema.
  - **Pasovna širina** (ang. bandwidth) ali propustnost (ang. throughput) – št. prenesenih bitov/s.
  - **Prioriteta** (ang. priority) – vrstni red izvedbe, če je zaznanih več V/I zahtev.
  - **Sinhronizacijski mehanizmi** – strojna in programska oprema

- Potek programske komunikacije (sinhronizacije) s strojno opremo:
  - Slepi cikel (ang. blind cycle) – npr, vklop LCD zaslona
  - Programsko izpraševanje (ang. pooling) – npr. „čakam na zastavico“
    - Tudi Zasedeno-čakaj (ang. busy-wait) – npr. „is device busy“ ?
  - Prekinitev (ang. interrupt)
  - Neposreden dostop do pomnilnika (ang. DMA – Direct Memory Access)

- Vir: http://users.ece.utexas.edu/~valvano/Volume1/E-Book/C11_SerialInterface.htm

- **Branje iz V/I naprave** (ang. Read data)

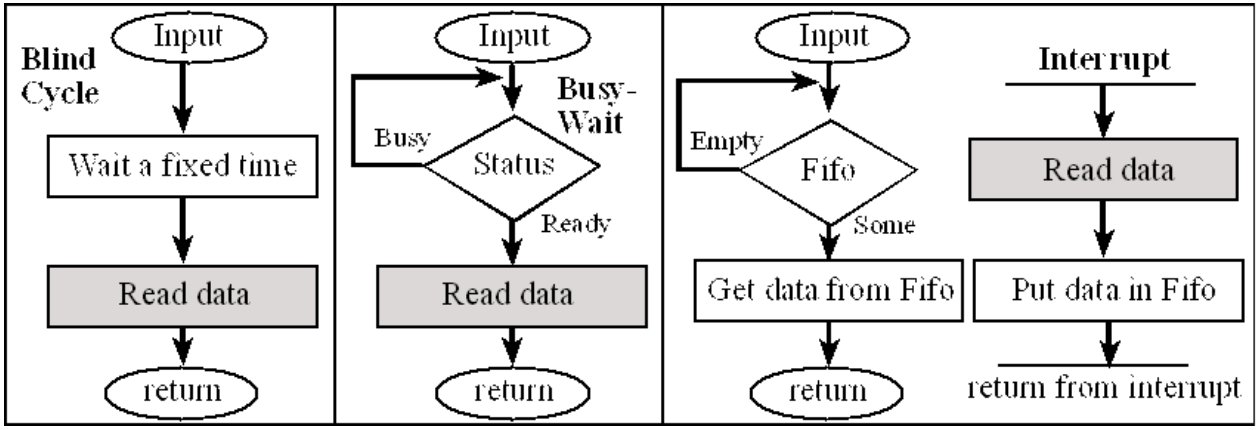

- **Pisanje na V/I napravo** (ang. Write data):

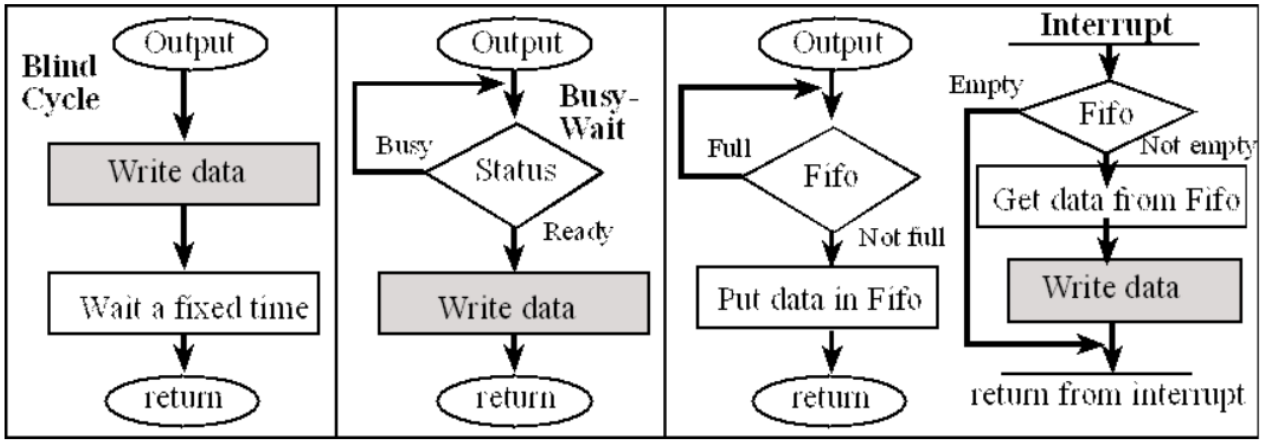

Branje iz V/I naprave

I. Slepi cikel (ang. 'Blind Cycle'): Programska oprema za vhodno napravo:

- sproži (zažene) zunanjo vhodno strojno opremo,
- počaka določen čas in bere podatke iz naprave.

- Programska oprema počaka določen čas in predvideva, da se bo vhodni/izhodni postopek končal, preden poteče ta določen čas.
- Uporaba: za izvedbo operacije branja je potreben kratek in predvidljiv čas izvedbe.
- Program:

Izvedba: Branje podatka iz V/I naprave v vnaprej določenem času

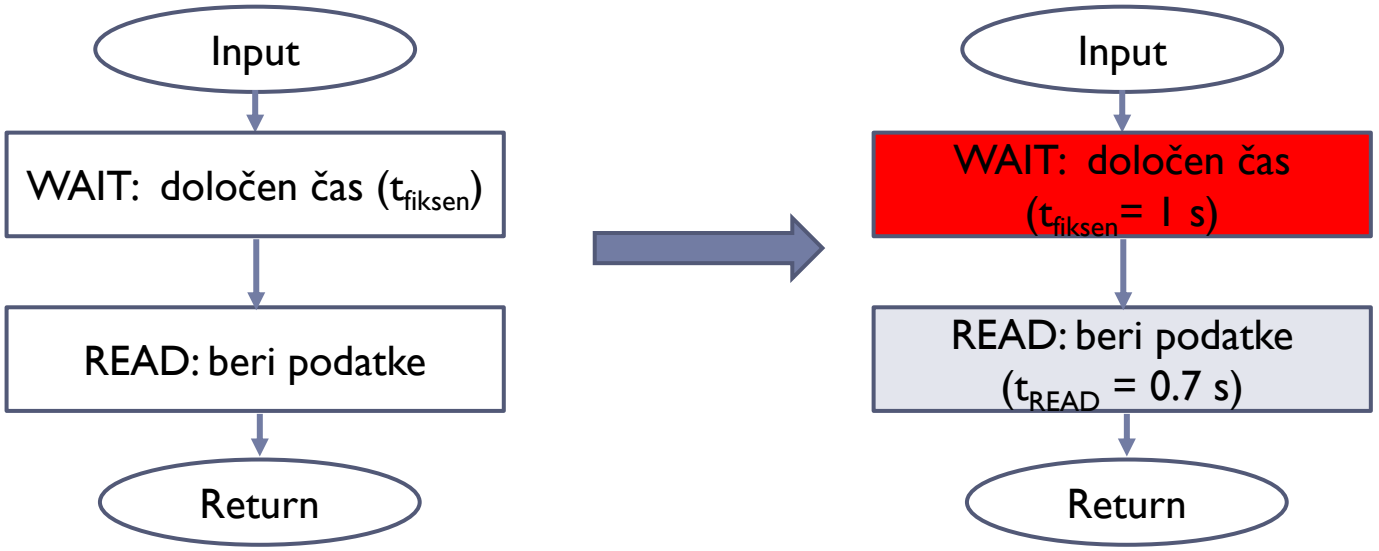

II. Spraševanje: Zasedeno-čakaj (ang. 'Busy-Wait')

- programska zanka, ki preverja stanje V/I naprave, čaka na zaključeno stanje.
- programska oprema za vhodno napravo počaka, da ta dobi nove podatke in jih nato prebere z vhodne naprave.

- Uporaba: Sinhronizacija je primerna v situacijah, ko je programski sistem razmeroma preprost in odziv v realnem času ni pomemben.
  - Program: Izvedba: Preverjanje zasedenosti naprave Branje podatka iz V/I

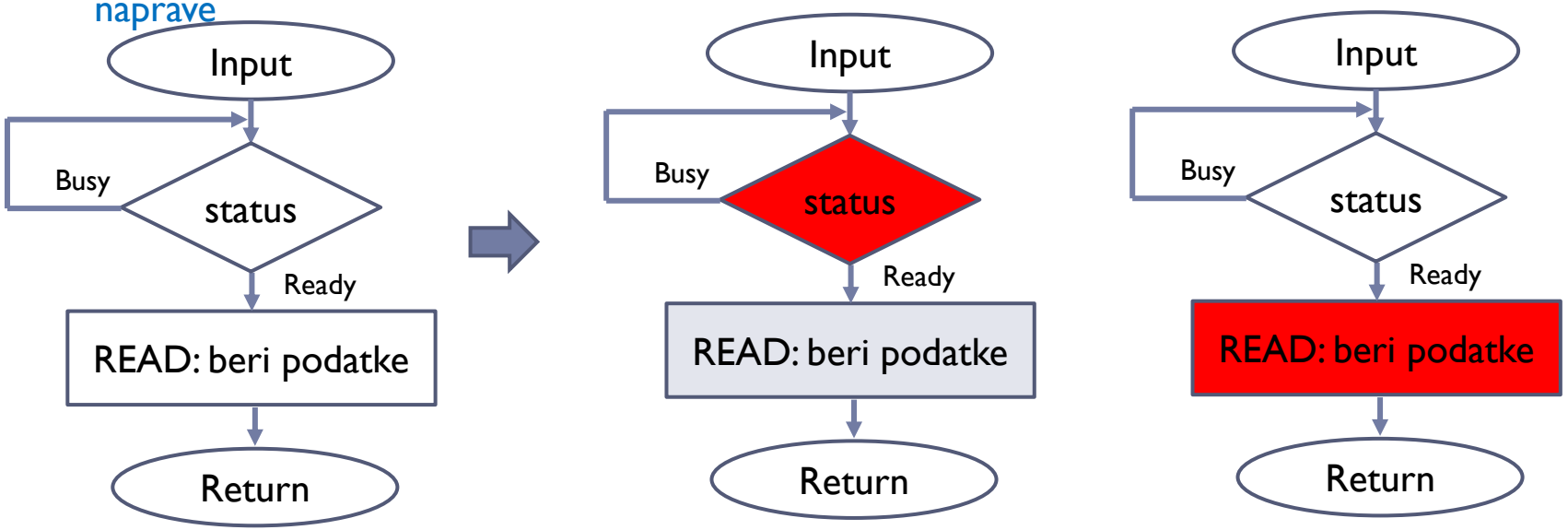

III. Prekinitev (ang. Interrupt):

- Strojna oprema vhodne naprave običajno zahteva prekinitev ob dogodku
  - npr. ko ima nove podatke v FIFO.
- Strojna oprema povzroči izvajanje posebne programske opreme (prekinitveni servisni program - PSP).
- PSP običajno prebere z vhodne naprave in shrani v RAM pomnilnik (npr. FIFO vrsta).

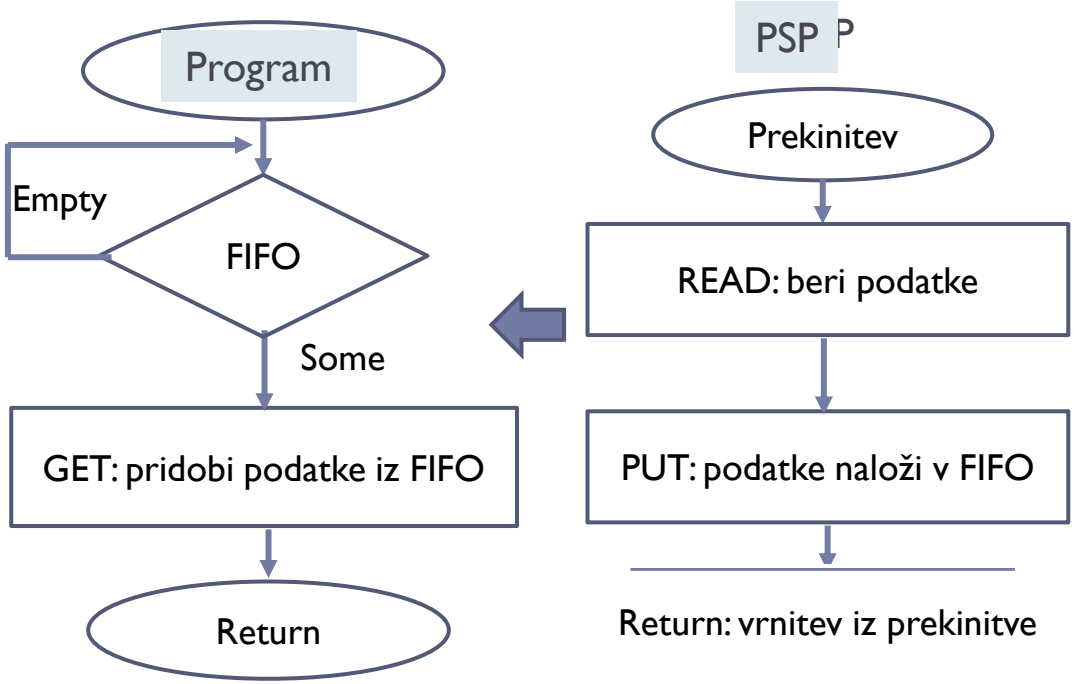

IV. DMA prenos (ang. Direct Memory Access):

- DMA krmilnik:
  - neodvisno bere podatke in jih shranjuje v FIFO vrsto v RAM pomnilniku.
  - po koncu prenosa nastavi zastavico in lahko sproži zahtevo po prekinitvi.
- Program:
  - Kadarkoli lahko preveri sprejete podatke in jih uporabi.

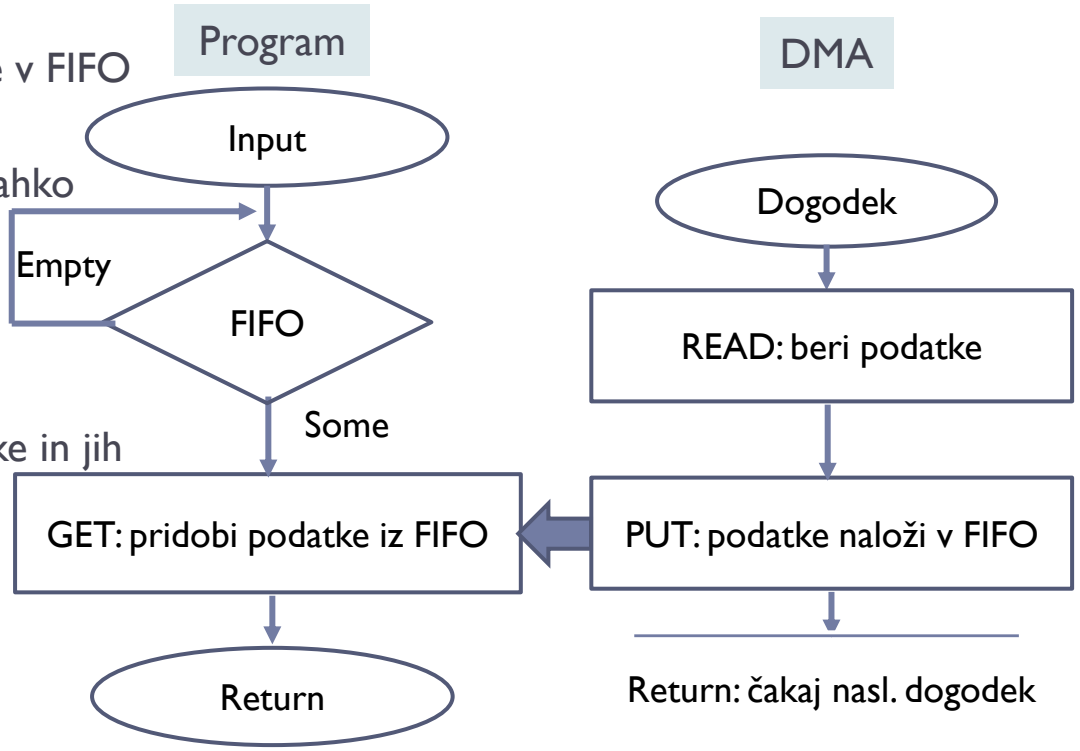

Ponovitev OR-LAB
10: USART+DMA

DMA- Splošno

Primer 1: CPE opravlja prenose V/I <-> pomnilnik

- Čaka na zastavico
- ldr Rx, … in str Rx, …

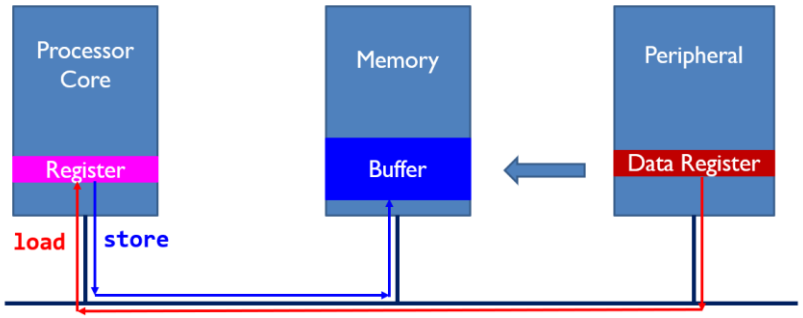

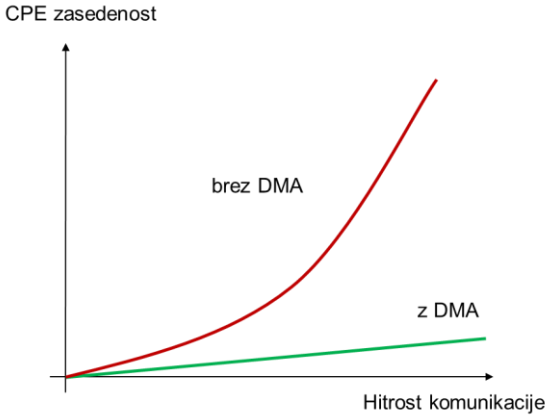

Primer 2: DMA opravlja prenose V/I <-> pomnilnik :

- CPE nastavi DMA krmilnik za prenos :
  - Vrsta prenosa, naprave
  - Naslovi vira in ponora
  - Velikost in število podatkov
  - Sproži prenos
- DMA krmilnik (neodvisno od CPE):
  - Čaka na zastavico
  - Prebere in shrani podatek
  - odšteva preostale podatke in zaključi prenos
- CPE izvaja svoj program

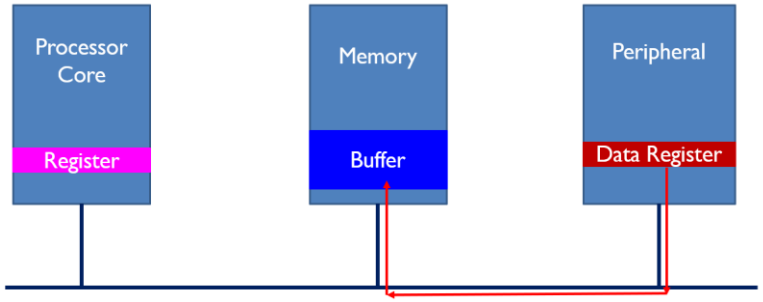

DMA- Splošno

Ponovitev OR-LAB 10: USART+DMA

Case1: In this example, filling the first and the third buffer took the exactly the same time, while copying the first buffer to the second one took slightly less time:

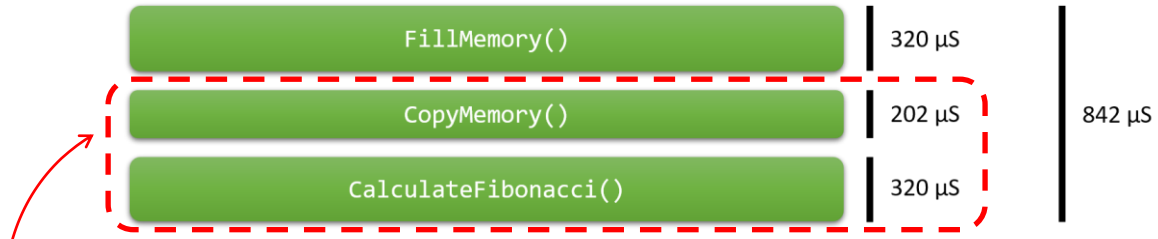

While the DMA cannot be used to compute Fibonacci numbers, or initialize arrays with non-constant values, it can be used for copying data between 2 memory locations.
Now the DMA operation ran in parallel with the CalculateFibonacci() function, **reducing the overall program time by 21%:**

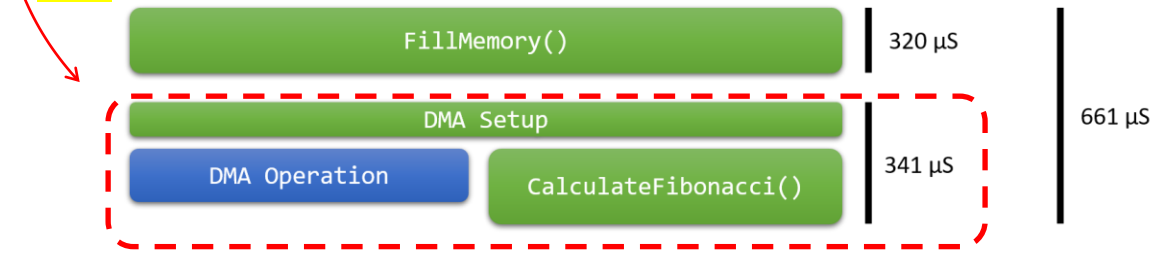

Case2: CRC calculation case:

The results are in:

80 DMA CRCs per second.
63 manual CRCs per second

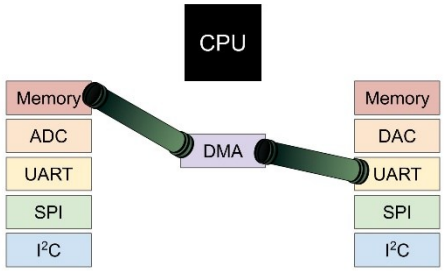

On my processor, **DMA gives a 27% advantage over iterative memory assignment**. I think it is because everything is done with a hardware mover that doesn't have to increment, involve registers, gotos, branch less than, and so on.

DMA- STM32H7 (stikalna matrika)

Ponovitev OR-LAB 10: USART+DMA

Primer 1 (**brez DMA**): CPE opravlja prenose V/I <-> pomnilnik

- Čaka na zastavico
- ldr Rx, … in str Rx, …

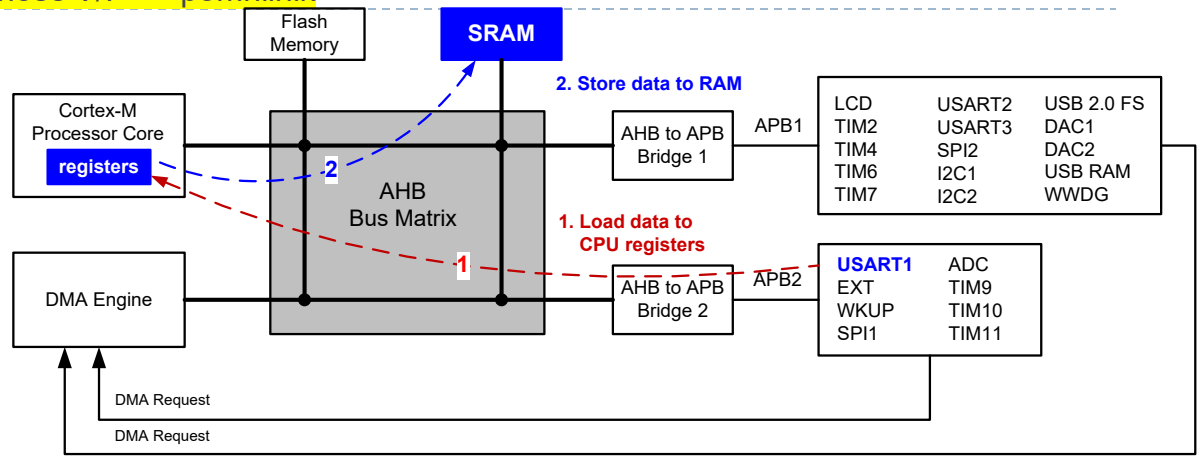

Primer 2 (**z DMA**): DMA opravlja prenose V/I <-> pomnilnik :

- CPE nastavi DMA krmilnik za prenos :
- DMA krmilnik (neodvisno od CPE):
- CPE izvaja svoj program

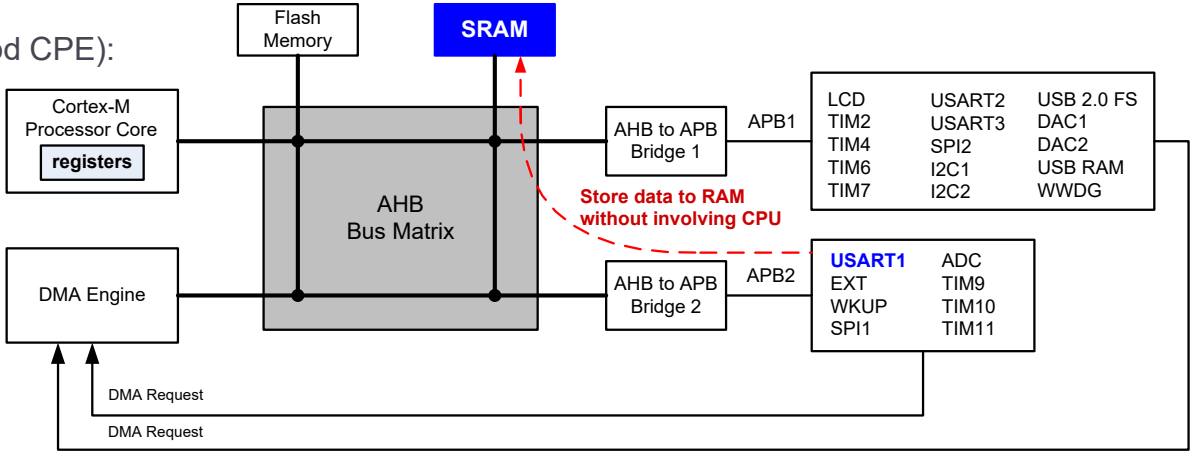

DMA - STM32H7

Figure 1. System architecture for STM32H742xx, STM32H743/53xx and STM32H750xB devices

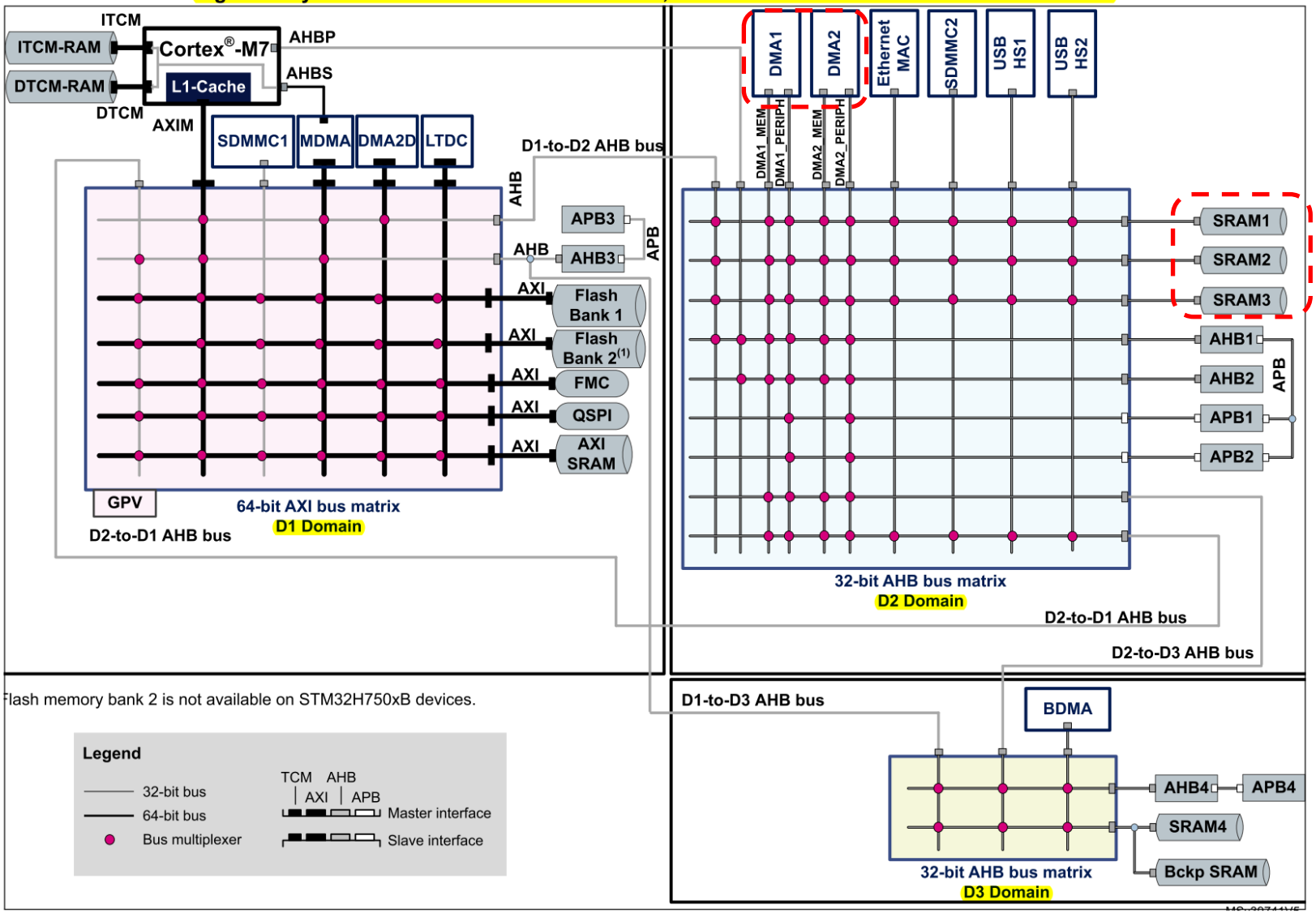

Komunikacija z V/I napravami - primerjava

Štirje mehanizmi v primerjavi

Od najpreprostejšega do najbolj učinkovitega

I — Slepi cikel

Blind cycle

CPE sproži V/I, počaka fiksen čas, prebere.

CPE obremenitev

100 %

\+ Zelo enostavno

– Predpostavlja določen čas; nedeterministično pri spremembah

Uporaba: *Inicializacija LCD, RESET sekvence*

II — Polling

Busy-wait

CPE v zanki preverja status zastavico naprave.

CPE obremenitev

≈100 %

\+ Predvidljivo, brez ISR overhead

– CPE 100 % zaseden; ne more drugega delati

Uporaba: *Enostavni programi, prototipi*

III — Prekinitve

Interrupts

Naprava sproži IRQ ob dogodku; ISR obdela.

CPE obremenitev

≈0.5 % @10kHz

\+ CPE vmes prosta; nizka latenca

– ISR overhead; pri zelo visokih tokovih problematično

Uporaba: *Tipke, UART, redki dogodki*

IV — DMA

Direct Memory Access

DMA prenese podatke neodvisno od CPE.

CPE obremenitev

≈0.0004 %

\+ Praktično 0 % CPE; pravi vzporednost

– Konfiguracija, cache koherenca, omejeni kanali

Uporaba: *Audio, hitri ADC, mrežni paketi*

Primer 1: STM32H7 – Časovna zakasnitev – SW ali Systick?

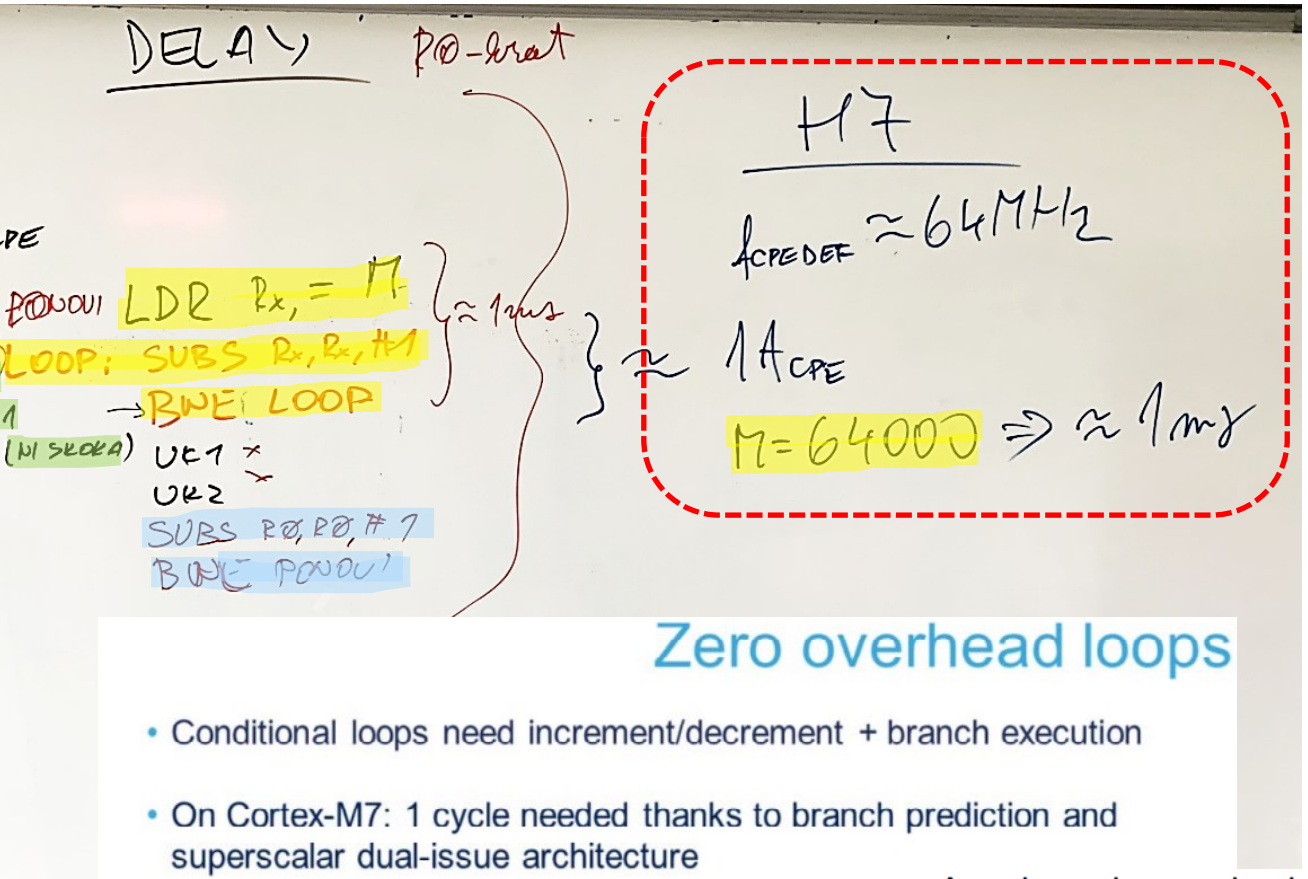

S pomočjo „zakasnilne zanke“ naredimo časono zakasnitev pol sekunde.

CPE ves čas aktivno odšteva in ne počne nič „koristnega“

Zero overhead loops

- Conditional loops need increment/decrement + branch execution
- On Cortex-M7: 1 cycle needed thanks to branch prediction and superscalar dual-issue architecture

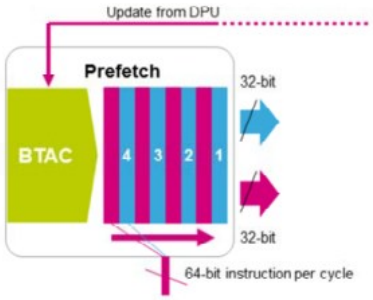

As a branch can also be dual issued, it can be executed in parallel with computation.

Branch Target Address Cache or BTAC predicts whether the branch can be taken or not and reacts accordingly, it remembers the conditions and based on the processing, it predicts the next address to fetch.

SysTick Časovnik s prekinitvami – koda

SysTick_Handler :

```
.global SysTick_Handler
.section  .text.SysTick_Handler,"ax",%progbits
.type  SysTick_Handler, %function


SysTick_Handler:
      push {r3, r4, r5, r6, lr}


      ldr r3,=MSECMAX // Load MAX value
      ldr r5,[r3]
      ldr r3,=MSECCNT // Load MSecs Counter value
      ldr r4,[r3]
      add r4,r4,#1 // Increment (+1)
      str r4,[r3]
      cmp r4,r5 // End of interval ?
      blo RET


      // Reset counter state and check LED
      mov r4,#0
      str r4,[r3]


      ldr r3,=LEDSTAT
      ldr r4,[r3]
      cmp r4,#0


      beq LON

     …
```

```
      …
       mov r5, #LEDs_OFF
       mov r4,#0
       str r4,[r3]
       // mov r7,#0 // set LED status in r7


       b CONT

LON:   mov r5, #LEDs_ON
       mov r4,#0xff
       str r4,[r3]
       // mov r7,#0xff // set LED status in r7

CONT:
       // Set GPIOI Pins through BSSR register
       ldr r6, =GPIOI_BASE // Load GPIOD BASE address to r6
       str r5, [r6,#GPIOx_BSRR] // Write to BSRR register


RET:   pop {r3, r4, r5, r6, pc}
```

PSP vsake pol sekunde preklopi stanje LED diod
V celoti neodvisno od delovanja CPE

Primer 2: STM32 – UART na 3 načine

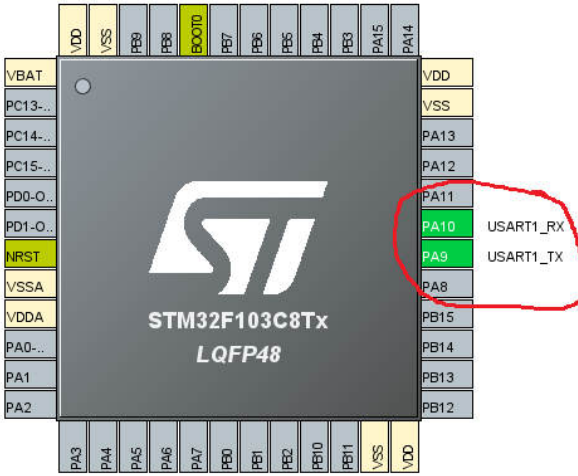

- Programsko spraševanje (angl. Software Polling)

```
uint8_t Rx_data[10];  //  creating a buffer of 10 bytes

while (1)  {
    HAL_UART_Receive (&huart2, Rx_data, 4, 100);  // receive 4 bytes of data

    HAL_GPIO_TogglePin (GPIOA, GPIO_PIN_5);  // toggle LED
    HAL_Delay (250);
}
```

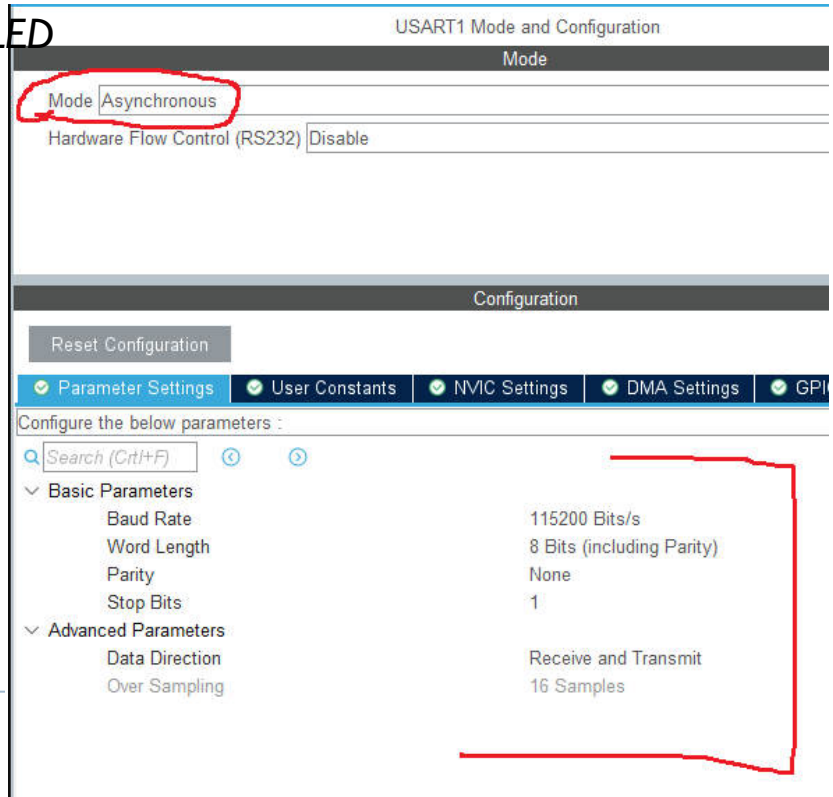

Primer 2: STM32 – UART na 3 načine

- Prekinitve (angl. Interrupts)

```
....
uint8_t Rx_data[10];  //  creating a buffer of 10 bytes


void HAL_UART_RxCpltCallback(UART_HandleTypeDef *huart)
{
  HAL_UART_Receive_IT(&huart2, Rx_data, 4);
}
```

```
HAL_UART_Receive_IT (&huart2, Rx_data, 4);


while (1)
{
  HAL_GPIO_TogglePin (GPIOA, GPIO_PIN_5);
  HAL_Delay (250);
}
```

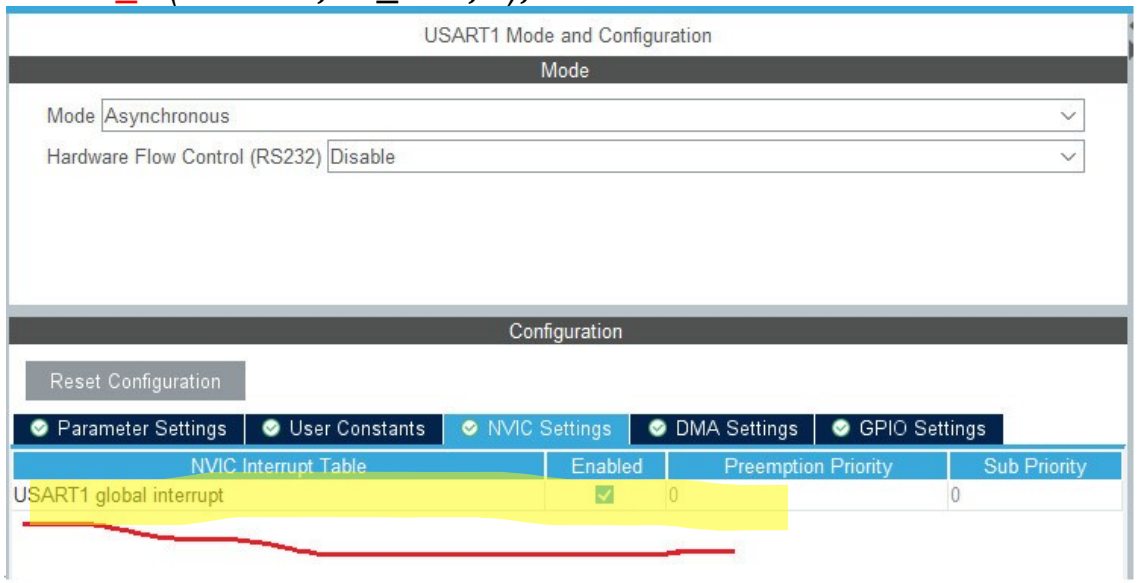

Primer 2: STM32 – UART na 3 načine

- DMA (angl. Direct Memory Access)

```
....
uint8_t Rx_data[10];  //  creating a buffer of 10 bytes
void HAL_UART_RxHalfCpltCallback(UART_HandleTypeDef *huart) {
  HAL_GPIO_TogglePin (GPIOA, GPIO_PIN_0);  // toggle PA0
}
void HAL_UART_RxCpltCallback(UART_HandleTypeDef *huart)
{
  HAL_UART_Receive_DMA(&huart2, Rx_data, 4);
}
```

```
int main ()
  .........
  HAL_UART_Receive_DMA (&huart2, Rx_data, 4);  // Receive 4 Bytes of data

  while (1)
  {
    HAL_GPIO_TogglePin (GPIOA, GPIO_PIN_5);
    HAL_Delay (250);
  }
}
```

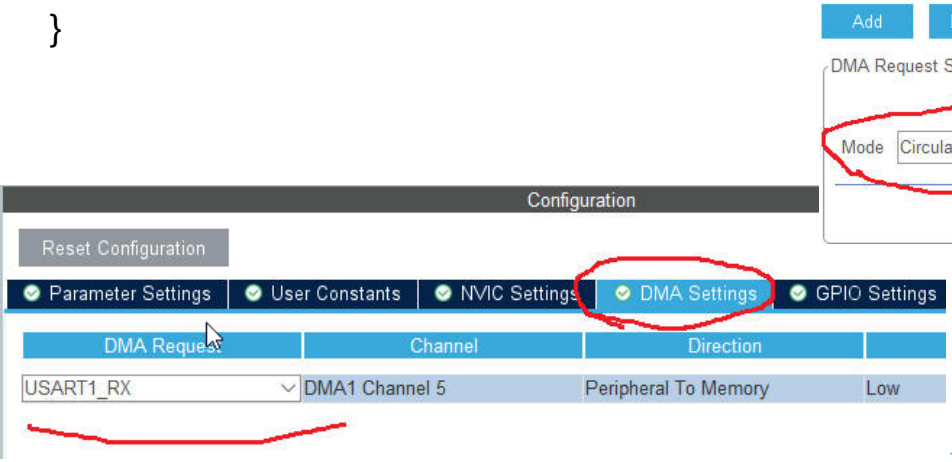

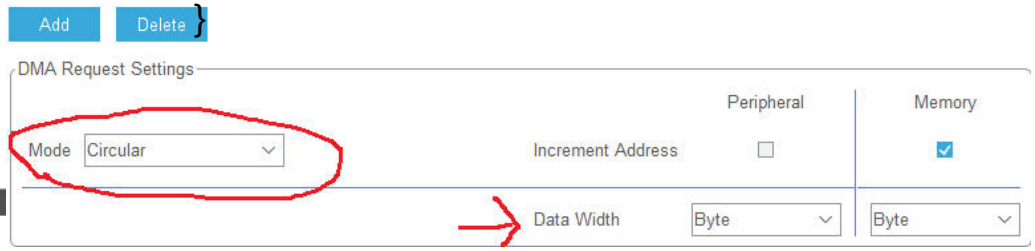

Primer 2: STM32 – Interna zgradba – stikalna matrika

Figure 1. System architecture for STM32F405xx/07xx and STM32F415xx/17xx devices

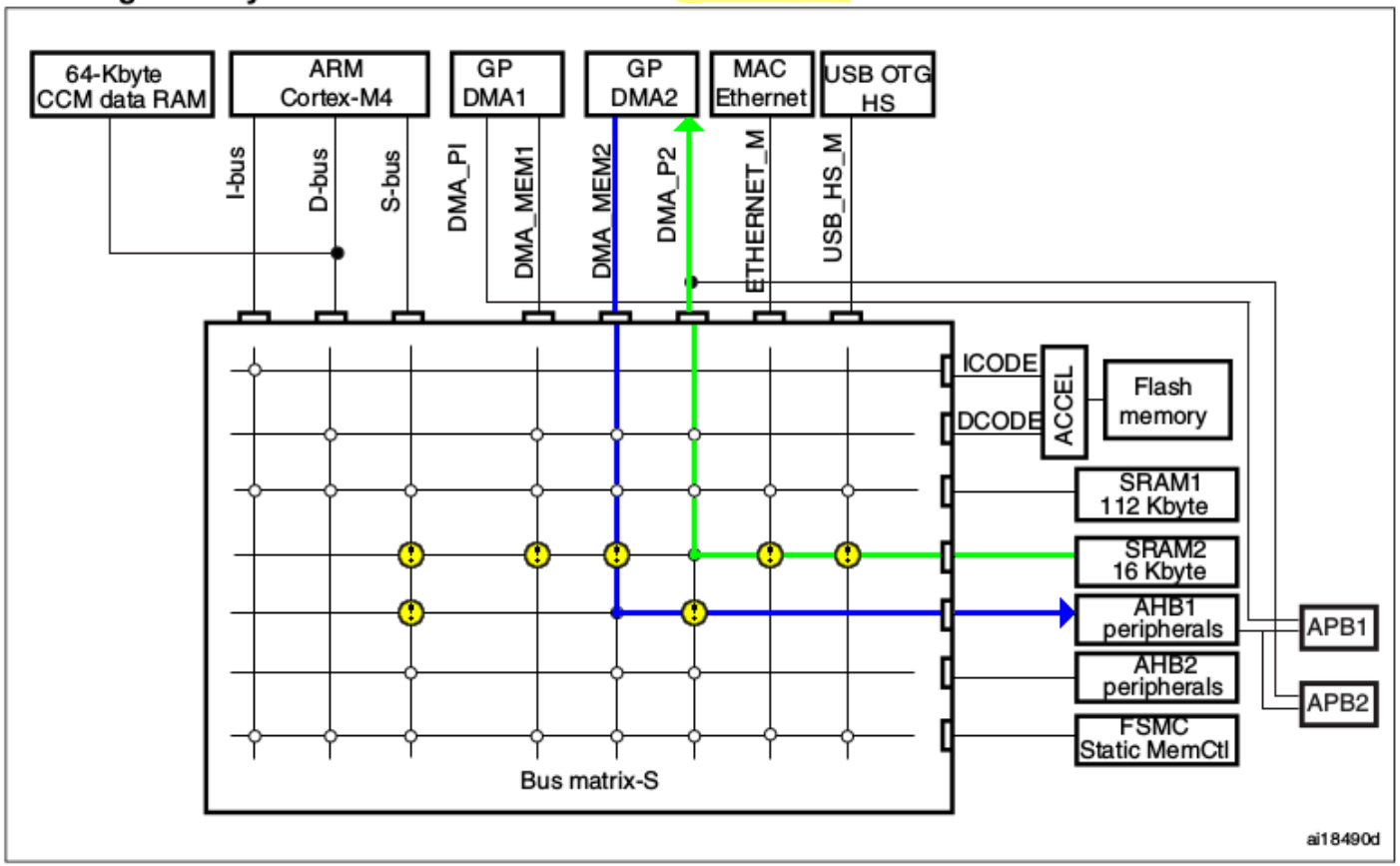

http://cliffle.com/blog/glitch-in-the-matrix/
https://github.com/cbiffle/m4vgalib/

Primer: STM32F407 z ADC vzorčenjem

5.1 · Skupni okvir za vse tri pristope

STROJNA OPREMA

MCU	**STM32F407 Discovery**
CPE	**ARM Cortex-M4 @ 168 MHz**
ADC	**12-bitni, ADCCLK = 36 MHz**
Vhod	**PA1 (potenciometer)**
Konverzija	**T_conv ≈ 0.417 µs**

SCENARIJ MERITVE

Vzorčna fr.	**f_s = 10 kHz**
Perioda	**T = 100 µs**
Velikost okna	**N = 1024 vzorcev**
Drugo delo CPE	**FFT 1024 točk (~150 µs)**

Vprašanje

Koliko CPE časa porabi pridobivanje meritev pri vsakem od treh pristopov?

I	**Polling** CPE obremenitev	**≈ 100 %**
II	**Prekinitve** CPE obremenitev	**≈ 0.5 %**
III	**DMA** CPE obremenitev	**≈ 0 %**

Razlika 5 redov velikosti — razdelano v naslednjih slidih.

Primer 3: STM32 – ADC na 3 načine

I Pristop A — Polling (busy-wait)

CPE čaka, da ADC konča

```
// CPE blokira v zanki, dokler ADC ne konča
uint16_t buffer[1024];

for (int i = 0; i < 1024; i++) {
    HAL_ADC_Start(&hadc1);
    HAL_ADC_PollForConversion(&hadc1, HAL_MAX_DELAY);
    buffer[i] = HAL_ADC_GetValue(&hadc1);
    HAL_ADC_Stop(&hadc1);
    delay_us(100);   // sinhronizacija na f_s = 10 kHz
}
process_block(buffer, 1024);  // pride na vrsto šele zdaj
```

KAJ SE DOGAJA

1. CPE sproži pretvorbo (HAL_ADC_Start)
2. CPE v zanki preverja EOC zastavico
3. Po koncu prebere ADC_DR
4. Čaka do nasl. periode (delay_us)
5. Ponovi 1024-krat

CPE obremenitev

≈ 100 %

CPE ne more delati ničesar drugega

Latenca odziva

Najnižja (CPE že tako čaka)

Uporaba

Prototipi, enostavni programi

Primer 3: STM32 – ADC na 3 načine

II Pristop B — Prekinitve (Interrupt-driven)

ADC sam sporoča, ko konča

```
// ADC neodvisno; ISR pobere vrednost
volatile uint16_t buffer[1024];
volatile uint16_t idx = 0;

// V main():
HAL_ADC_Start_IT(&hadc1);  // ena sama sprožitev

// ISR – kliče HAL, ko ADC konča pretvorbo
void HAL_ADC_ConvCpltCallback(ADC_HandleTypeDef *hadc) {
    if (idx < 1024) {
        buffer[idx++] = HAL_ADC_GetValue(hadc);
        /*If continuous conversion mode is DISABLED uncomment below*/
        // HAL_ADC_Start_IT (&hadc1);
    } else { sample_buffer_ready = 1; }
}
```

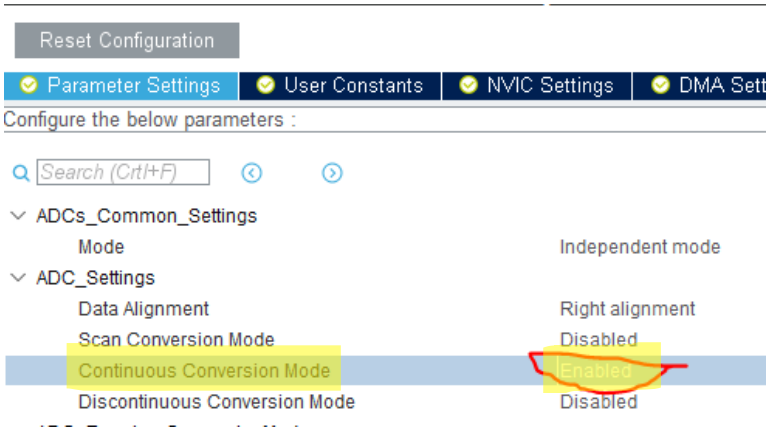

KAJ SE DOGAJA

1. CPE konfigurira in sproži ADC
2. ADC samostojno pretvarja
3. ADC sproži IRQ ob koncu
4. NVIC pokliče ISR (~143 ns latence)
5. Med vzorci CPE izvaja drug program

CPE obremenitev

≈ 0.5 %

0.5 µs ISR overhead / 100 µs periode

ISR latenca (Cortex-M4)

12 + 12 ciklov ≈ 143 ns

Uporaba

Tipke, UART, sporadični dogodki

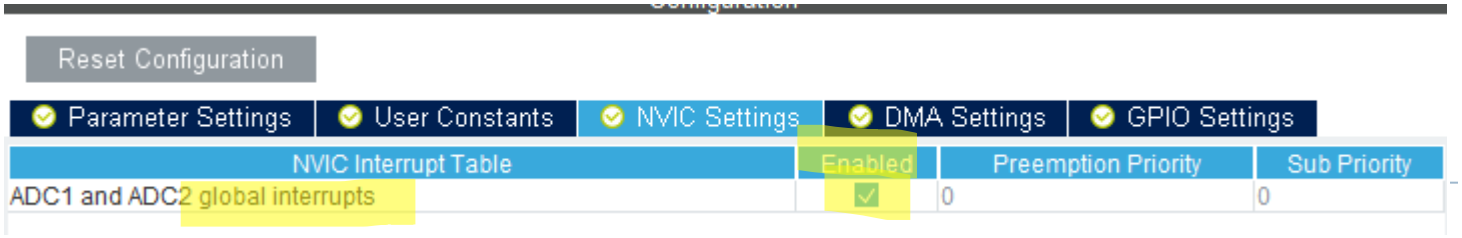

Primer 3: STM32 – ADC na 3 načine

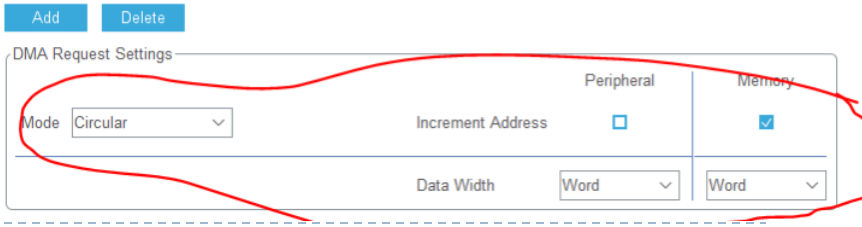

III

Pristop C — DMA (Direct Memory Access)

CPE nastavi in sproži, DMA opravi

```
// CubeMX: ADC1 → DMA2 Stream0, Circular, half-word
uint16_t buffer[1024];

// V main(): ena sama vrstica zažene celoten tok
HAL_ADC_Start_DMA(&hadc1, (uint32_t*)buffer, 1024);

// ISR ob polovici bloka – obdelava prve polovice
void HAL_ADC_ConvHalfCpltCallback(ADC_HandleTypeDef *h) {
    process_block(&buffer[0], 512);
}

// ISR ob koncu bloka – obdelava druge polovice
void HAL_ADC_ConvCpltCallback(ADC_HandleTypeDef *h) {
    process_block(&buffer[512], 512);
}
```

KAJ SE DOGAJA

1. CPE enkrat konfigurira DMA
2. ADC + DMA samostojno polnita polje
3. Half-IRQ ob 512. vzorcu (ping-pong)
4. Full-IRQ ob 1024. vzorcu, krožno
5. CPE neprekinjeno izvaja drugo delo

CPE obremenitev

≈ 0.0004 %

2 ISR / 1024 vzorcev

Latenca odziva

Blokovna (na konec bloka)

Uporaba

Audio, DSP, hitri kontinuiran tok podatkov

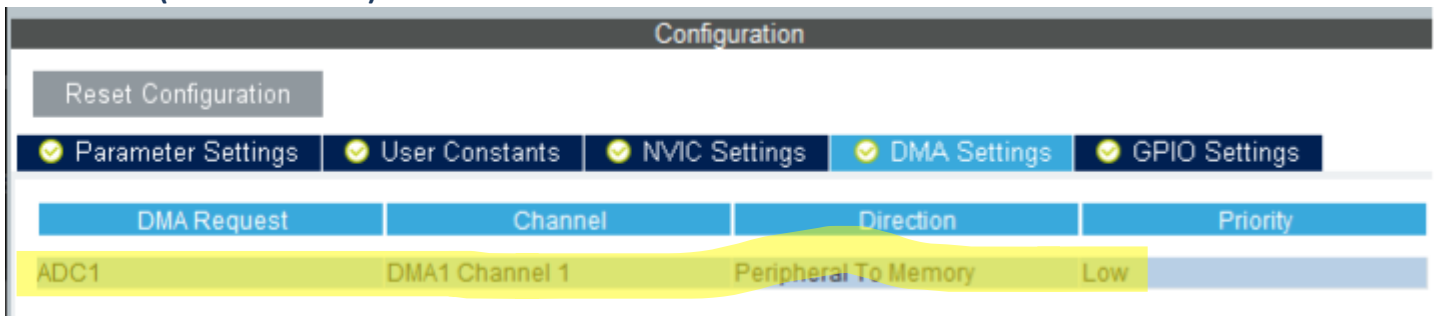

Energetska učinkovitost pristopov

Vpliv pristopa na porabo baterije

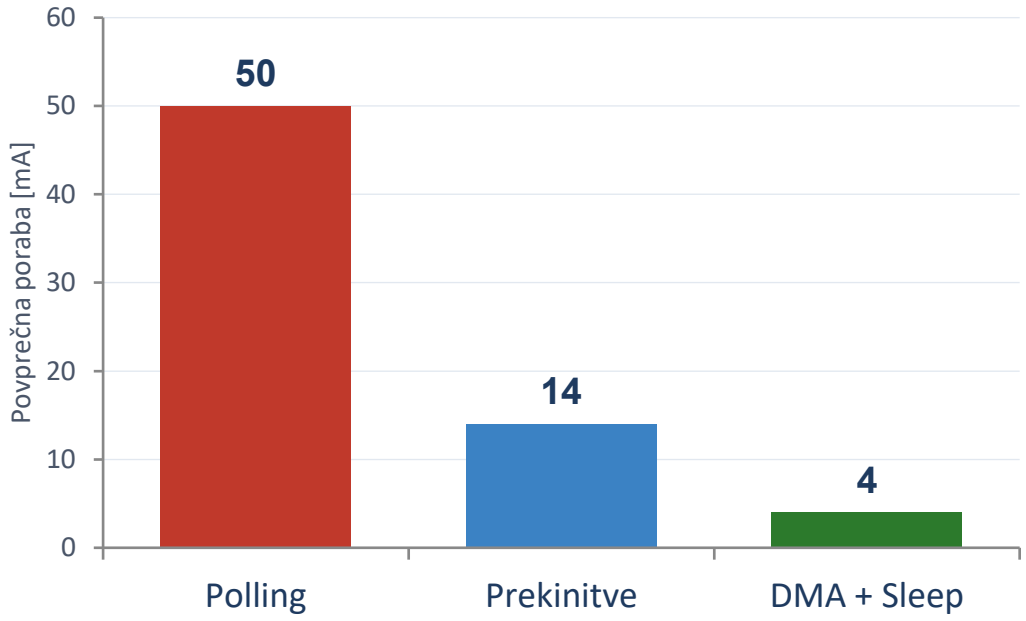

KLJUČNA OPAŽANJA

1. **Polling preprečuje sleep mode**

   CPE mora ostati aktiven v zanki → ~50 mA stalno

2. **Prekinitve omogočija sleep mode**

   Med vzorci CPE v Sleep, vrača se ob IRQ → ~3× manj

3. **DMA + Sleep = idealno**

   DMA dela samostojno, CPE buden le ob koncu bloka

5–10× daljša življenjska doba baterije pri IoT vozlišču, če uporabimo DMA + Sleep namesto polling.

Kateri pristop izbrati?

Odločitveno drevo

Tipični primeri

ADC vzorčenje, audio,
UART burst, SPI hitri kanal

Velika količina podatkov, pozor na Cache coherenco, tudi dostopnost pomnilnikov, …

Tipični primeri

Tipke, UART znaki, GPIO,
timer overflow

Pomembna nizka latenca odziva

Tipični primeri

Init sekvenca, RESET,
stanje LED, prototip

CPE nima drugih opravil

Primer 4: Analiza delovanja datotečnega sistema

When Poll is Better than Interrupt

Jisoo Yang Dave B. Minturn Frank Hady

{jisoo.yang | dave.b.minturn | frank.hady} (at) intel.com

Intel Corporation

Performance Summary

Method	Latency (µs)	Throughput (40 KB/sec)	CPU Utilization (%)
Naive	100	10	5
Batching	~1000	21	10.5
Interrupts	106	~18	8.9
DMA + Interrupt	61	91	45
DMA + Polling	56	167	84

A **file system** is a data structure which is used to store, retrieve and update a set of files. It can live in memory or secondary storage, so when designing this data structure we need to do it with an eye to speed. We want good performance from our file systems.

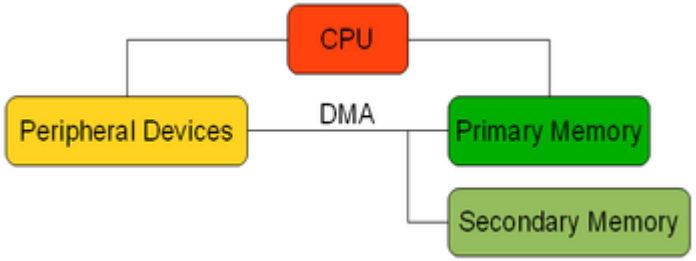

Metrics for Performance

Latency*	Response time. Delay from particular request to response.
Throughput*	Rate of request completion (I/O's/sec).
Utilization (closely related to throughput)	Fraction of time that the I/O system is actually doing I/O, can get as close as you can to 100%.

http://web.cs.ucla.edu/classes/spring13/cs111/scribe/10b/

Primer 5: Povezava zaslona in tipkovnice na V/I krmilnik

- Programabilni V/I krmilnik - Intel 82C55A Programmable Peripheral Interface

  CMOS tehnologija, kompatibilen s TTL vezji

Oznake pinov

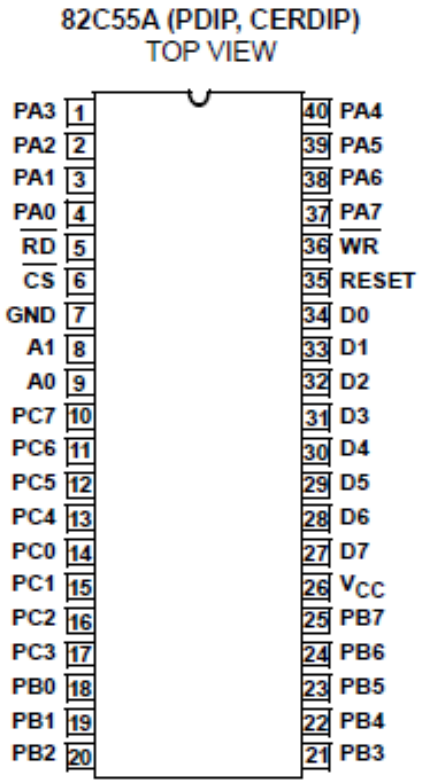

Funkcijski diagram

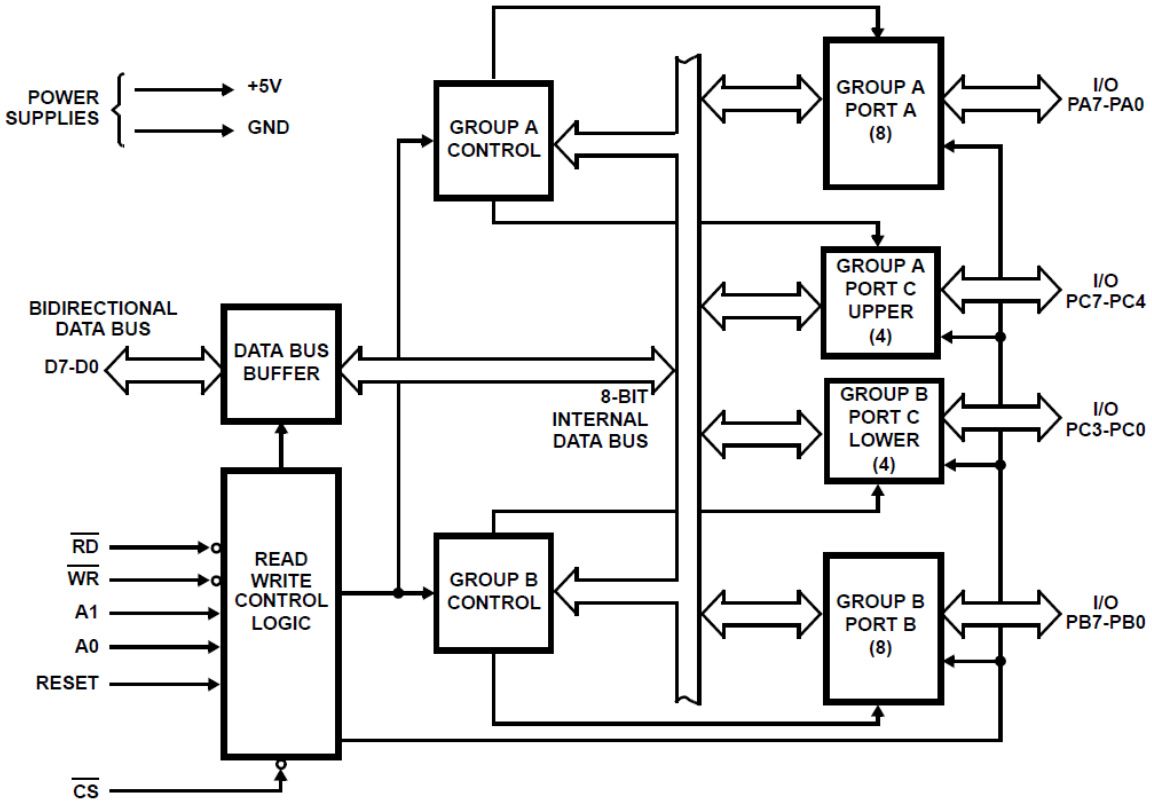

https://www.renesas.com/us/en/www/doc/datasheet/82c55a.pdf

Primer 5: Povezava zaslona in tipkovnice na V/I krmilnik

- Povezava tipkovnice
  - 8-bitna V/I vrata: A0-A7 (A6-Shift, A7-Control)
  - Prekinitvena zahteva: C3
  - Usklajevanje:
    - Data ready: C4
    - Achnowledge: C5
- Povezava zaslona
  - 8-bitna V/I vrata: B0-B7 (B6-Backspace, B7-Clear)
  - Prekinitvena zahteva: C0
  - Usklajevanje:
    - Data ready: C1
    - Acknowledge: C2
    - Blanking: C6
    - Clear Line: C7

https://www.renesas.com/us/en/www/doc/datasheet/82c55a.pdf

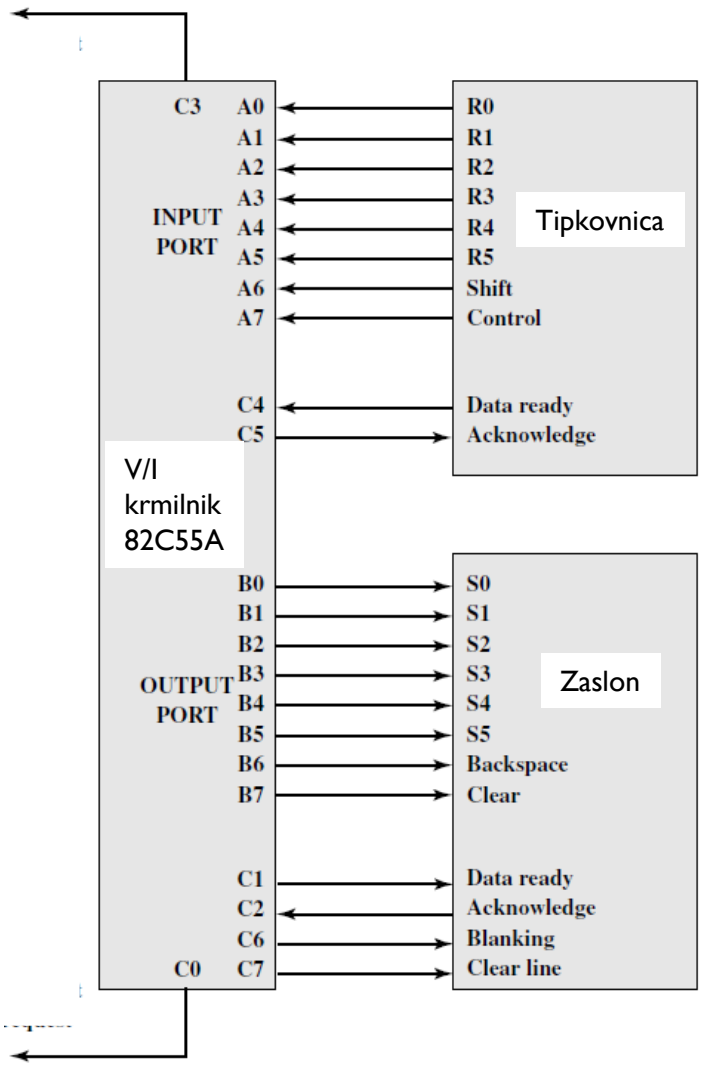

Naloga 1:

- Imamo von Neumannov model računalnika s CPE, predpomnilnikom in glavnim pomnilnikom. Upoštevamo naslednje zahteve:
  - Vsaka V/I naprava je na vodilo povezana preko V/I krmilnika.
  - Na V/I krmilnik je lahko povezanih več enakih naprav.
  - Delovanje V/I naprav poteka s prekinitvenim mehanizmom.

- Narišite arhitekturno shemo, ki po vodilu povezuje s CPE in pomnilnik z naslednjimi V/I napravami:
  - Trdi disk HDD
  - Trdi disk HDD z DMA prenosom DMA
  - Grafični izhod (zaslon, projektor)
  - Enostavne V/I naprave: miška, tipkovnica

Naloga 1

- Imamo von Neumannov model računalnika s CPE, predpomnilnikom in glavnim pomnilnikom. Upoštevamo naslednje zahteve:
  - Vsaka V/I naprava je na vodilo povezana preko V/I krmilnika.
  - Na V/I krmilnik je lahko povezanih več enakih naprav.
  - Delovanje V/I naprav poteka s prekinitvenim mehanizmom.

- Narišite arhitekturno shemo, ki po vodilu povezuje s CPE in pomnilnik z naslednjimi V/I napravami:
  - Trdi disk HDD
  - Trdi disk HDD z DMA prenosom DMA
  - Grafični izhod (zaslon, projektor)
  - Enostavne V/I naprave: miška, tipkovnica

Naloga 1: Rešitev

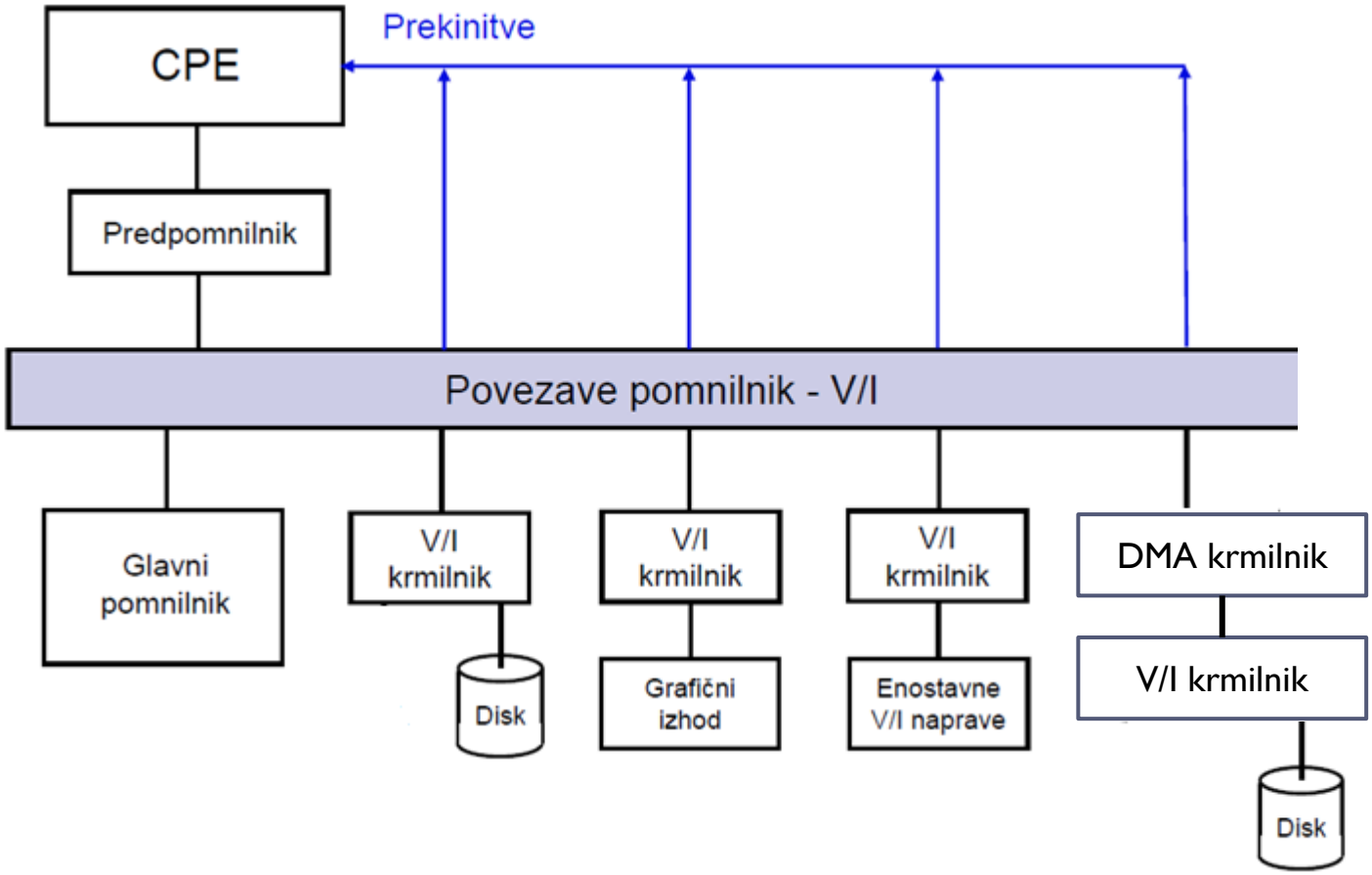

Naloga 2

Pomnilnik in V/I naprave so povezane na vodilo na tri načine, če uporabimo:

- DMA krmilnik kot samostojni modul
- V/I krmilnik z vgrajenim DMA
- Krmilnik pomnilnika, ki direktno komunicira s CPE

- Dopolnite shemo V/I sistema s povezavami.

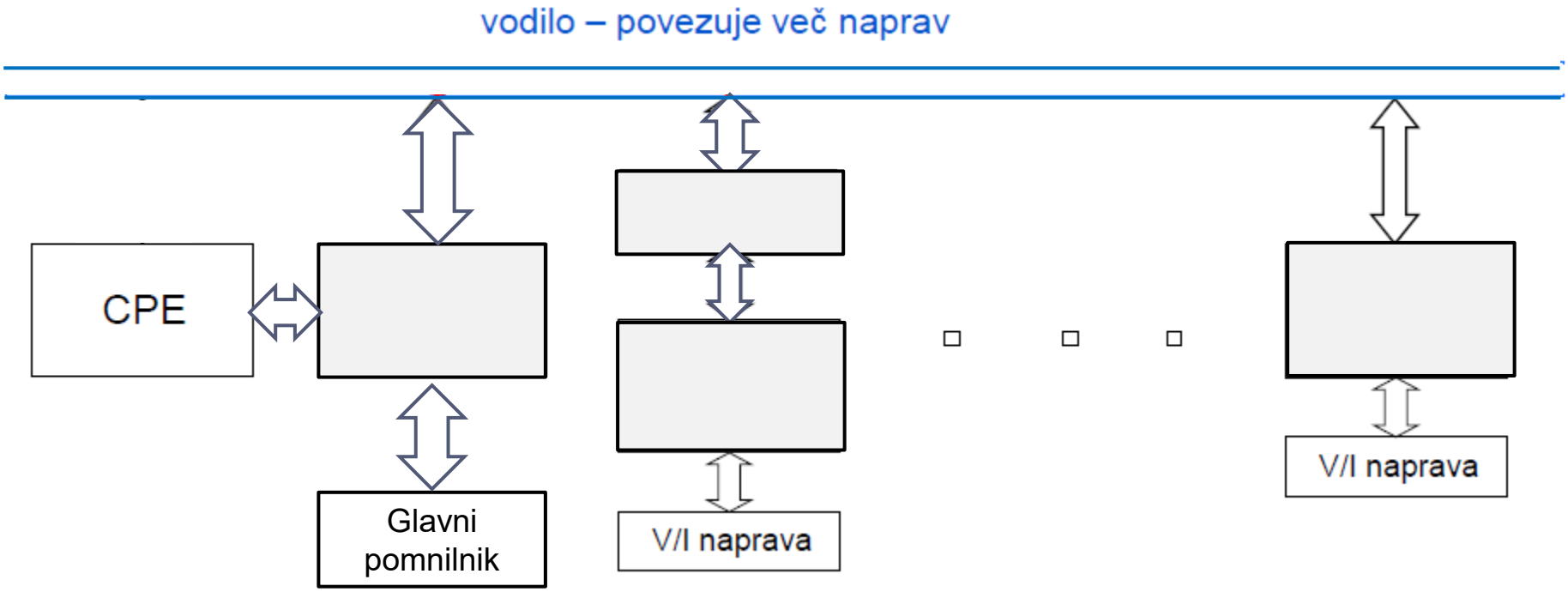

Naloga 2 - Rešitev

- Krmilnik pomnilnika – direktna komunikacija med glavnim pomnilnikom in CPE
- DMA krmilnik, V/I krmilnik, V/I naprava,
- V/I krmilnik z vgrajenim DMA, V/I naprava